

Ersta Sköndal högskola

Institutionen för socialvetenskap

Magisterutbildning i socialt arbete

Avancerad nivå

Motståndet mot religiösa yttringar i det offentliga rummet

- **En kvalitativ studie om hur muslimska religiösa yttringar påverkas av de rådande sociala normerna**

Författare: Shahed Aljareh & Sofia Zerhouni

Vetenskaplig metod och examensarbete, SAA 93, VT 2014

Handledare: Ola Segnestam Larsson

Examinator: Johan Vamstad

Förord

Vi vill här tacka våra informanter för att de ställt upp med att bli intervjuade, utan er hade inte vi kunnat skriva klart denna uppsats.

Vi vill även tacka vår handledare Ola Segnestam Larsson för det stöd och hjälp som han har bidragit med.

Vi vill även tacka varandra för ett gott samarbete och en rolig period bestående av skratt, glädje och hopp.

Sist men inte minst vill vi tacka våra **familjer och närmaste** för allt stöd vi fått under denna process. De har funnits där när vi behövt de och utan de hade vi inte haft samma förutsättningar för att kunna skriva klart denna magisteruppsats.

Abstract

The study's aim was to increase knowledge about the resistance of the Muslim religious expressions in the public sphere and its emergence on the basis of the case around the opposition to call for prayer.

The study was conducted through the use of the qualitative research approach through interviews with informants who have a pronounced aversion regarding the existence of the public call to prayer in Sweden. The study's questions have been answered by an analysis of the empirical material by using different theoretical points that illustrate how Western standards are valued higher than the other, in the various standard systems. The view of the Muslim religious practices depicted by informants through an interpretative framework that is characterized by Islamophobic arguments that are considered to be incompatible with Western culture and the principles of the secular state striving. Such discourses can create an uneven distribution of power between Muslims and non-Muslims on the basis of the West's representations of Orientalism explained based in ethnocentric knowledge. The results show that these values are derived from the Islamophobic discourse and the negative perception of the Orient that creates a hierarchical system of norms on the basis of how Muslim religious practices understood and presented.

The definition of religious freedom can be described as ambiguous, which presents an opportunity for individuals to interpret it based on subjective interpretations and knowledge of Islam is not objective constructed when religion is related to the negative phenomena and not from the Muslim experience. The study was intended to create an understanding in terms of how these interpretations are produced by non-Muslims and that contributes to a reduction in the Muslims' opportunities to exercise religious practices in the public sphere, where the call to prayer has been the trigger. This can contribute to Muslim social well-being and sense of solidarity that Swedish citizens is hampered, as these meet a resistance that can be explained on a structural as well as at the individual level through various social norms that prevail within different spheres of society and institutions. The right to exercise the call to prayer, according to the legal standards described as acceptable but questioned that right by social norms that society flourishes, creating a lack of understanding and an unwillingness of its existence in Sweden. The study is also intended to highlight the Islamophobic relevance of the research to other areas such as structural institutions and establishments by these forms of society and its individuals' social safety nets, where the social work plays a significant role, as previous research suggests a negative treatment of Muslims from social institutions.

Sammanfattning

Studiens syfte har varit att fördjupa kunskapen kring motståndet för de muslimska religiösa yttringarna i det offentliga rummet och dess uppkomst med utgångspunkt i fallet kring motståndet mot böneutropet. Studien har genomförts genom en användning av den kvalitativa forskningsansatsen genom intervjuer med informanter som har en uttalad motvilja till det offentliga böneutropet i Sverige. Studiens frågeställningar har besvarats genom en analys av det empiriska materialet med hjälp av teoretiska utgångspunkter som belyser hur västerländska normer tenderar att värderas högre än andra, inom de olika normsystemen. Synen på de muslimska religiösa yttringarna skildras av informanterna genom en tolkningsram som är präglad av islamofobiska resonemang då dessa anses vara oförenliga med den västerländska kulturen och de grundprinciper som den sekulära staten strävar efter. Sådana diskurser kan skapa en ojämn maktfördelning mellan muslimer och icke muslimer med utgångspunkt i västs framställningar av orienten som förklaras grunda sig i etnocentriska resonemang. Resultatet visar på att dessa värderingar härstammar från den islamofobiska diskursen samt den negativa synen på orienten vilket skapar ett hierarkiskt normsystem och som i sin tur bidrar till islamofobiska framställningar för muslimernas religiösa yttringar på den offentliga arenan.

Definitionen av religionsfriheten kan beskrivas vara mångtydig vilket utgör en möjlighet för individerna att tolka den utifrån subjektiva förklaringar, kunskapen om islam tycks därmed inte vara objektiv konstruerad då religionen relateras till negativa företeelser och inte utifrån muslimernas erfarenheter. Studien avser att skapa en förståelse för hur dessa tolkningar framställs av icke muslimer och som bidrar till en begränsning vad gäller muslimernas förutsättningar att utöva religiösa yttringar i det offentliga rummet, där böneutropet har varit den utlösande faktorn. Detta kan bidra till att muslimernas sociala välbefinnande och känsla av solidaritet som svenska medborgare hämmas, då dessa möter ett motstånd som kan förklaras vara på en strukturell samt på en individuell nivå genom olika sociala normer som råder inom samhällets olika sfärer och institutioner. Rätten till att utöva böneutrop kan enligt de rättsliga normerna beskrivas vara acceptabel men däremot ifrågasätts denna rätt genom de sociala normerna som florerar samhället, vilket skapar en oförståelse och en ovilja för dess existens i Sverige. Studien har även avsett att belysa den islamofobiska forskningens relevans för övriga områden såsom strukturella institutioner och dess inrättningar genom att dessa utgör samhällets och dess individers sociala skyddsnät, där det sociala arbetet intar en väsentlig roll, då tidigare forskning talar för en negativ behandling av muslimerna från samhällsinstitutioner.

Innehåll

INLEDNING	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Problemformulering	12
1.3 Syfte	13
1.4 Frågeställningar	13
2. METOD	13
2.1 Metodval	13
2.2 Kvalitativ metod	14
2.3 Tillvägagångssätt.....	14
2.4 Urval	15
2.5 Datainsamlingsmetod	15
2.6 Bearbetningsmetoder	16
2.7 Analysens metod	17
2.8 Litteraturanskaffning	17
2.9 Abduktion	18
2.10 Kritik mot vald metod	18
2.11 Etiska förhållningssätt.....	19
2.12 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	20
2.13 Begreppsförklaringar	20
3. TIDIGARE FORSKNING.....	21
3.1 Den islamofobiska diskursen och folkhemmets nedmontering	21
3.2 Religion och sekularisering	22
3.3 Begreppet religionsfrihet.....	23
3.4 Moskées roll och byggnation i Sverige	24
3.5 Beslöjade kvinnor och deras utsatthet i Sverige	27
3.6 Muslimernas utsatthet i Sverige	27
3.7 Internationellt muslimskt motstånd	28
3.8 Slöjförbud	29
4. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	30
4.1 Synen på Islam och muslimer	30
4.2 Orientalism och Islamofobi.....	30
4.3 Norm- och kulturkrock.....	33
5. RESULTAT OCH ANALYS	36
5.1 Den mångsidiga religionsfriheten	36
5.2 Kyrkklockan och böneutrop	38
5.3 Kunskapsbrist	43
5.4 Synen på Islam som motpol till västvärlden	44

5.6 Moskéernas geografiska område	46
5.7 Kunskap om slöjan och synen på beslöjade kvinnor	49
6. SLUSATSER	52
6.1 Tolkningen av religionsfriheten	53
6.2 Motståndet mot böneutrop	54
7. DISKUSSION	56
Referenslista	59
Intervjuguide – Bilaga 1	62

INLEDNING

1.1 Bakgrund

Islam och muslimer i Sverige

Människor tenderar att socialiseras in i de normsystem som råder inom den kontext vari dem lever och verkar. Dessa system bygger på vedertagna idéer och värderingar som tillsammans bildar ett slags regelsystem vilket dess anhängare tvingas förhålla sig till. Reglerna är implicit uttalade och fungerar vägledande vad gäller att åstadkomma önskade beteenden och handlingar. De gemensamma normerna finns inom sociala gemenskaper eller i ett och samma samhälle. Normernas främsta uppgift är att skapa social kontroll och ordning men även en social hållning och integration mellan individerna (Baier & Svensson 2009).

För att tydliggöra önskan om ett enhetligt värderingssystem ur ett svenskt historiskt och politiskt perspektiv kan vi gå tillbaka till hur det i Sverige lades en grund för ”den svenska modellen” i slutet på 1800-talet. Denna modell, även kallad folkhemstanken, syftade till att skapa ett enhetligt folk med gemensamma tankar och ideologier (Gardell 2011). Trots en politisk nostalgi som talar för folkhemmets goda principer och eftersträvandet av en enhetlig social gemenskap har folkhemstanken successivt minskats till följd av exempelvis nedmonteringen av den offentliga sektorn. Mattias Gardell (2011) framhäver dock folkhemstankens avtryck på de svenska rådande värderingarna och ideologierna genom att beskriva hur konkreta sociala normsystem upprätthålls och bevaras samt hur dess motsatta beteende tenderar att sanktioneras på olika sätt. Normsystemets makt och inverkan på människor i ett samhälle blir desto mer intressant att urskilja då rådande normer och värderingar utmanas av andra ideologier.

Sverige är ett land där in- och utvandringen varierat, den största invandringsepoken skedde i mitten på 1900-talet av immigranter som flydde krig och andra kriser. Under 70-talet ökade antalet immigranter genom ett stort behov av arbetskraft och under den senare delen av 1900-talet fram till idag dominerar invandringen av flyktingar från Europa och andra delar av världen. Invandringen i Sverige har lett till kulturmöten som annars inte hade varit möjliga. De olika kulturerna innefattas av normsystem som naturligtvis ser olika ut. Dessa människor skiljer sig från den svenska genom bland annat annorlunda etnisk tillhörighet, religiösa trosuppfattningar samt sedvänjor. Sedan andra världskriget har antalet invandrare ökat med 1 miljon i Sverige och år 2010 uppgavs att det fanns omkring 450 000 muslimer i Sverige (siffran är dock osäker då etnisk och religiös registrering strider mot lagen) (<http://migrationsinfo.se>). Islam kan således konstateras vara den andra största religionen i Sverige efter kristendomen.

Att tillhöra olika religioner är en av de aspekter som kan skapa konflikter mellan individer runtom i världen, förutom etnicitet, språk och nationalitet (Roth, 2005). Sådana konflikter har orsakat

religiösa och etniska problem runtom i världen. Sverige är ett land inom västvärlden som beskrivs sträva efter mångkulturalism och respekt för alla individers mänskliga rättigheter. Dock kan detta orsaka konflikter som kan uppstå mellan individerna till följd av deras olikhet vad gäller religion eller etnicitet. Synen på muslimer och islam har fått en stigmatiserad färgnyans i västvärlden, och detta synliggjordes efter terrorattacken mot World Trade Center och Pentagon den 11 september 2001 (ibid.). Denna händelse kan uppges ha orsakat konflikter mellan muslimer och icke muslimer, med en ökad social distans och främlingsfientlighet bland majoritetssamhället. Detta innebär följaktligen att förutom de kulturella skiljaktigheterna mellan muslimer och icke muslimer, skapas även en social distansering mellan de.

Redan på 1990- talet efterfrågades moskéers uppbyggnad av svenska muslimer, vilket följts av uppståndelse och motstånd. Oppositionens reaktioner har konstaterats ligga i rädslan för att upprättandet av minareten utgör risk för att muslimer i ett senare skede ska begära att få utöva böneutrop (Karlsson& Svanberg 1997). Den allra första moskén som upprättades i Sverige byggdes färdigt 1976 i Göteborg och går under namnet Nasirmoskén. Den största moskén i Sverige idag finns i Malmö och började byggas år 1983, denna moské var tillskillnad från den förstnämnda till för samtliga muslimer oberoende av etnisk härkomst. Fredagen den 20 april 1984 fick de svenska muslimerna möjlighet att för första gången i svensk historia närvara vid en allmän muslimsk fredagsbön på svensk mark. Sedan 80-talet har det muslimska samfundet i Sverige successivt ökat till följd av immigration och idag finns det minst 24 stora och välkända moskéer runt om i Sverige, därutöver finns cirka 150 ”källarmoskéer”.

Motreaktioner som uppstått när det gäller uppbyggandet av moskéer i Sverige, då grupper i samhället protesterat mot moskéernas bebyggelse samt de motreaktioner som framförts på den politiska arenan, visar exempel på hur etablerade normsystem som bryts kan komma att mötas av motstånd och repressalier. Den 26 april 2013 tilläts Fittja moské i Stockholm att utöva böneutrop i det offentliga rummet. Detta skapade starka reaktioner bland böneutropets oppositionella både i de sociala medierna och i de främlingsfientliga partierna. Detta beviljande skapade starka reaktioner hos många individer inom sociala medier och i de främlingsfientliga partierna. Härmed ägde flertalet protester rum och motdemonstranter samlades utanför den aktuella moskén för att visa deras motvilja för böneutropets existens i den svenska offentliga miljön (<http://metro.se>).

Sverigedemokraterna framförde den 2 oktober 2013 en motion till riksdagen om begäran att förbjuda böneutrop från minareterna i moskéerna på svensk mark. Deras anförande relateras till det första religiösa böneutropet som ägde rum den 26 april i Fittja moské 2013. Vidare uppgav de att Sverige och dess folk bör utmärkas av den kristna tron, och att böneutrop inte kan jämföras med kyrkklockor då dessa utgör en del av Sveriges kulturella samt historiska arv. I denna motion förklaras även att böneutropet skiljer sig från kyrkklockan vad gäller dess religiösa budskap vilket av företrädare för Sverigedemokraterna uppfattas oförenligt med religionsfrihetens

innebörd. Vidare uppges det att: "... islam gång på gång visat sig inte vara förenligt med våra västerländska värderingar av exempelvis demokrati och jämställdhet mellan könen..."

(<http://riksdagen.se>)

Ännu en gång uppdragas således ett motstånd riktat mot muslimernas religiösa yttringar. Den nya företeelsen ger upphov till ännu ett gediget motstånd som, likt det motstånd som uppdragades mot moskébyggnandet, begränsar muslimerna i att handla inom ramen för den egna seden och kulturen och med andra ord det normsystem vari den muslimska religionsutövningen vilar.

Vad händer när olika normer möts? Hur värderas och rangordnas dessa normsystem? Vilka normer har företräde inom det offentliga rummet? Hur uppenbaras dessa skillnader? Hur påverkar stigmatiserandet av grupper möjligheten att yttra sig i enlighet med den egna kulturens normsystem? I denna studie undersöks motståndet för det offentliga böneutropet i Sverige, vilka värderingar och ideologier som lyfts fram samt hur normyttringar tenderar att ordnas efter en hierarkisk rang.

Religionsfrihet

I Sverige verkar principen om religionsfrihet vilken regleras i svensk och internationell rätt genom europakonventionens inkorporering i den svenska lagen. Denna rättighet innebär en frihet för individer att utöva religiösa förpliktelser samt rätten att frigöras från religiösa förpliktelser. Sverige inkorporerade år 1995 Europakonventionen vilken företräder och är vägledande för hur övriga lagar ska konstrueras, således får ingen lag strida mot konventionen (<http://manskligarattigheter.se>). Europakonventionen beskriver i artikel nio rätten till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet som en viktig aspekt för staten att ta hänsyn till:

1. Var och en har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet; denna rätt innefattar frihet att byta religion eller tro och frihet att ensam eller i gemenskap med andra, offentligt eller enskilt, utöva sin religion eller tro genom gudstjänst, undervisning, sedvänjor och ritualer.
2. Friheten att utöva sin religion eller tro får endast underkastas sådana begränsningar som är föreskrivna i lag och som i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga med hänsyn till den allmänna säkerheten, till skydd för allmän ordning, hälsa eller moral eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter (<http://manskligarattigheter.se>).

Till följd av migrationen och invandringen till Sverige har frågan om religionsfrihet lyfts på den politiska agendan då individer med andra trosuppfattningar än majoritetssamhället har bosatt sig i landet. För att möjliggöra en förståelse för innebörden av individers rätt att ta del av religionsfriheten bör insikter i vad frihetsbegreppet inbegriper här förklaras. Religionsfrihet är ett kontroversiell politisk fenomen och detsamma gäller vad som skall innefattas av denna princip när det kommer till i vilken utsträckning den kan tillåtas. Detta blir mer angeläget att diskutera när det finns en dominerande religion i samhället och när minoritetsreligioner riskerar att förtryckas av

majoritetsreligionen. Det beskrivs att den svenska staten är sekulär, vilket innebär att politiken och lagstiftningen i reducerad grad grundar sig i någon religionsuppfattning men att det dock beskrivs att den dagliga politiken är starkt influerat av den kristna religionsuppfattningen och värderingar. Trots detta kan religiösa individer uppleva sin religionsfrihet som inskränkt om de lever i en sekulär stat där de religiösa traditionernas uttrycksmöjligheter kan uppfattas vara begränsade och utövandet av religion inte skall ske i det offentliga rummet (Modée & Strandberg, 2006).

Motivering till val av forskningsfält och dess relevans för det sociala arbetet

Motstånd mot särskilda religiösa utföranden skapar exkludering och skillnadsskapande mellan individer som lever och verkar i ett och samma samhälle. Denna debatt leder oss in på frågor som rör demokrati, religionsfrihet, yttrandefrihet samt grundläggande mänskliga fri- och rättigheter.

Vi lever i ett samhälle som består och underbyggs av konstitutioner och lagar vilka i sin tur alstrar förenliga attityder och normer.

Undersökningar som söker kunskaper i hur socialarbetare inom socialtjänsten hanterar möten med individer från andra kulturer har utförts. Studierna har resulterat i insikter om att personer som kommer från främmande kulturer och som kan anses ligga långtifrån den svenska kulturen och däribland muslimer, är de som i högst utsträckning utsatts för diskriminering. Studierna visade även på att individens muslimsk grundade kulturell tillhörighet varit avgörande för hur det enskilda ärendet hanterats av socialtjänsten. Således tydliggör studierna att det inom socialtjänsten råder en negativ särbehandling av muslimer från socialarbetarna vilket förklaras grunda sig i stereotypa föreställningar om muslimer. Dessa föreställningar har en väsentlig inverkan för arbetet med den muslimska målgruppen då det enligt Diskrimineringsombudsmannens rapport bidrar till att socialarbetare tenderar att influeras av förutfattade meningar i deras arbetsinsatser och beslut. Studien lyfter fram vikten av att socialarbetare ska vara medveten om vilka stereotypa bilder var och en bär på, i syfte att kunna förstå grunderna för fattade beslut och insatser (DO 2013).

Socialt arbete är ett ämne som belyser vikten av att alla individer ska vara lika mycket värda och socialarbetarens roll är att se till att individer inte särbehandlas till följd av deras olikheter i förhållande till majoritetssamhället. Attityder gällande uppdelning mellan majoritetssamhället och de minoritetsgrupper som existerar i samhället sker således inom beslutsfattande myndigheter vilka även utgör samhällets och dess invånares sociala skyddsnät (Svanberg & Westerlund 1999). Enligt denna utgångspunkt kan ett sådant motstånd påverka muslimernas tillit till de samhälleliga strukturerna och myndigheter då erfarenheter som motsvarar ovanstående diskriminering från statliga tjänstemän speglar allmängiltiga värderingar och åsikter som råder i samhället. En förutsättning som kan medverka till att individerna ska åstadkomma ett socialt välbefinnande är att deras strukturella erfarenheter ska bara positivt grundade (Stenberg 2011). Individernas tillit till varandra kan påverkas av hur deras tillit till samhällsinstitutioner har skapats, då muslimerna upplever en missgynnande behandling av samhällsinstitutionerna kan detta även inverka på deras

konstruktion av tillit till majoritetssamhället.

Vikten av detta kan tydliggöras av Bo Rothstein (2003) som skildrar för begreppet socialt kapital och beskriver att det finns en anknytning mellan individen delaktighet, sociala nätverk och social tillit vilket skildrar att individernas tillgång till det sociala kapitalet i hög utsträckning påverkas av de samhällsinstitutionerna och myndigheter samt dess bemötande. Dessa organisationer ska enligt honom vara opartiska och behandlar medborgarna rättvist för att individerna ska kunna ha tillgång till ett socialt kapital. Om detta inte sker, kan individerna inte anses ha tillgång till ett socialt kapital då deras förutsättningar och resurser är begränsade och ojämn fördelade med utgångspunkt i hur de har blivit bemöta.

Individernas tillit till varandra och erfarenheter påverkas enligt Rothstien (2003) av olika kausala aspekter. Den kausala mekanismen till tillitens uppkomst beskriver de statliga tjänstemännens förhållningssätt gentemot individen då dessa kan enligt författaren påverka hur individen begriper tilltron till samhället. Om tjänstemännen får individen att uppleva misstro kan detta påverka individens grad av tillit gentemot hela samhället. Detta innebär följaktligen att tjänstemännens förhållningssätt gentemot individerna är en betydelsefull faktor för individens konstruktion av tillit då dessa signalerar vilka normer som gäller i samhället. Individens grad av tillit och trygghet kan enligt denna definition påverkas av hur de blir bemöta, sedda och behandlade av de statliga myndigheterna. Grunden för uppkomsten av tillit kan enligt Rothstien (2003) förstås härstamma från samhällsinstitutionerna och inte endast från samhällsmedlemmarna gentemot varandra. På det sättet blir ett motstånd mot muslimerna och en särbehandling av de, en frambringare till att muslimernas tillit till samhällsmyndigheter och majoritetssamhället minskar, vilket kan beskrivas vara beståndsdel i individens tillgång till ett socialt välbefinnande. Detta kan vidare beskrivas av Svanberg Ingvar och David Westerlund (1999), som redogör för att majoritetssamhället har en rädsla för ”de andra” och att man vill bevara den egna livsstilen. Sådana attityder och tankesätt råder i samhället, därför vill man helst att ”de andra” ska utöva sina religioner i distans av ens själva.

Socialarbetarna som arbetar inom samhällsinstitutioner är individer med olika normsystem som influeras av olika tankar och värderingar. Därför är det viktigt att vara medveten om hur sådana attityder och tankekonstruktioner kan påverka deras förhållningssätt gentemot den muslimska gruppen. Detta blir ytterst viktigt om man utgår från Rothstein (2003) beskrivning av betydelsen gällande vad dessa aktörer innehar för funktion för att de bistådda individerna ska kunna åstadkomma socialt välbefinnande och tillit. Denna studie kan gynna socialarbetare och statliga tjänstemän deras vad gäller deras bemötande med minoritetsgrupper, då den skapar en insikt för ens egna normsystem, kultur och tankekonstruktion som man besitter, vilket påverkar ens förståelse och tolkning av omvärlden, och senare influerar ens förhållningssätt och gärning gentemot de bistådda.

1.2 Problemformulering

Forskning visar på att synen vad gäller islam och muslimer ger upphov till religionens samt dess efterföljares stigmatiserade läge. Motreaktioner har uppstått vad gäller uppbyggandet av moskéer i Sverige genom att olika grupper i samhället protesterat mot dess bebyggelse, dessa motreaktioner har även framförts från vissa inom den politiska arenan. Motståndet förklaras grunda sig i negativa attityder mot muslimer och islam samt föreställningar om att muslimer ger upphov till hot mot det svenska samhällets existens (Karlsson & Svanberg 1997). Reaktionerna bestod främst i rädslan för att upprättandet av minareten skulle kunna bidra till en risk för att muslimer i ett senare skede skulle begära att utöva böneutrop. Detta motstånd osynliggjordes senare och Pia Karlsson och Ingvar Svanberg (1997) avslutade sin studie år 1997 med att uttrycka: ”Det är möjligt, rentav troligt, att konflikterna om moskébyggen i Sverige är förbi” (ibid.).

Detta uttalande har varit utgångspunkten och vägledande för denna studie då det konstaterade motståndet mot moskébyggandet ansågs vara över år 1997, samtidigt som det nu uppdagats ännu ett motstånd mot muslimernas religiösa yttringar. Den nya företeelsen gav upphov till ännu ett gediget motstånd som likt det motstånd som uppdagades mot moskébyggandet vilket begränsar muslimernas rätt att utöva religionsfrihet. Den 26 april 2013 utropades för första gången i Sveriges historia det muslimska böneutropet i det offentliga rummet på svensk mark. Moskén i Fittja fick tillstånd av polisen att utöva böneutrop på fredagar under några minuter vilket föranletts av Fittja moskéns ansökan och medborgarförslag. En demonstration ägde rum med flertal protester med individer som motsatte sig moskéns rätt att utöva böneutrop i det offentliga rummet och samma individer varnade om att återupprepa demonstrationen vid varje fredagsbön och utrop.

Rätten till att utropa bönen i det offentliga rummet regleras i Europakonventionen, regeringsformen, ordningslagen och miljöbalken. Idag lever många svenska muslimer i Sverige och deras förutsättningar att utöva sin kultur och religion, annat än inom hemmets fyra väggar, kan komma att påverkas av det motstånd som upprättas som följd av att muslimerna yttrar sig religiöst i den svenska offentliga miljön. För troende muslimer fungerar moskén som en böneplats där muslimska anhängare samlas, lyssnar till imamens predikan samt utför gemensam bön. Motståndet mot moskéerna och böneutropet ger dock uttryck för att det existerar fler tolkningar än en, när det kommer till moskéernas funktion och syfte (ibid.). Dessa attityder och motreaktioner kan ge upphov till att principen om religionsfrihet kan komma att underordnas samhällets värderingar och normer när muslimer önskar att yttra muslimska normer i det offentliga rummet.

Då forskning visar på att det finns negativa attityder mot muslimer och för byggandet av moskéer kan sådana händelser, som beskriver en utmärkande icke accepterad syn på böneutrop, bidra till att religiösa muslimer förlorar sin känsla av solidaritet och tillit till majoritetssamhället. Trots att dessa muslimer är svenska medborgare innehar de även en muslimsk identitet som kan riskera att underordnas eftersom de bemöts av ett motstånd gällande deras utnyttjande av principen om religionsfrihet. Då böneutropet är ett nytt fenomen i Sverige och som väckt starka känslor i samhället

kan detta inverka på de svenska muslimernas sociala välbefinnande samt integrerande möjligheter. Ett motstånd mot muslimernas rätt att utöva böneutrop kan bidra till att dessa inte får tillgång till en trygg välbefinnande, då den religiösa yttringens motstånd kan bidra till konsekvensen att muslimer upplever sig stigmatiserade och underordnade majoritetssamhället, dess normer och värderingar.

Detta motstånd kan hämma tillgången till rättigheten om religionsfrihet som regleras i svensk lag, samt skapar en hierarkisk ordning mellan de olika kulturer och normsystem.

1.3 Syfte

Med hänsyn till vad Pia Karlsson och Ingvar Svanberg konstaterade år 1997 vad gäller uttalandet om att konflikten kring moskébyggandet var förbi, kan denna studie bidra till en förståelse för att konflikten numera ändrat skepnad och att motståndet kring muslimska religiösa yttringar vidmakthållits.

Syftet med denna studie är således att fördjupa förståelsen för motståndet mot muslimska religiösa yttringar i den offentliga miljön. Därutöver ämnar studien till att skapa förståelse för uppkomsten av motståndet vad gäller det offentliga böneutropet i Sverige samt att åstadkomma en insikt kring hur det uppkommer en kulturkrock när olika normsystem bemöts med utgångspunkt i ett hierarkiskt system vad gäller tolkningen av dessa.

Studien avser att skapa en uppfattning kring motståndets orsaker och beständiga karaktär med utgångspunkt i en kvalitativ forskningsmetod genom intervjuer med individer som har uttalat en motvilja gällande moskéers rätt att utöva böneutrop i den offentliga miljön. Vidare kommer studien även att bidra till en förståelse för ämnets relevans för det sociala arbetet med utgångspunkt i den islamofobiska diskuren som florerar i samhällets olika sfärer.

1.4 Frågeställningar

Studien avser att besvara följande frågeställningar:

- Hur förstår informanterna religionsfrihet i förhållande till muslimska religiösa yttringar?
- Hur kan motståndet mot det offentliga böneutropet i Sverige förstås?

2. METOD

2.1 Metodval

Den vetenskapliga forskningen avser att erhålla lärdomar om världen, hur den ser ut samt bibringa klarhet i de förfaranden som möjliggör anskaffandet av dess innehåll (Larsson 2005:19). I detta avsnitt görs en presentation av studiens vetenskapsfilosofiska utgångspunkter samt den metodologi som använts i syfte att förklara studiens tillvägagångssätt. I avsnittet presenteras således hur vi gått tillväga för att besvara studiens forskningsfrågor samt hur vi uppnår syftet med denna studie. Vidare beskrivs i

detta avsnitt vilka handlingssätt samt metoder som har varit avgörande i syfte att sammanfoga de teoretiska utgångspunkterna med det empiriska materialet.

2.2 Kvalitativ metod

Peter Esaiasson (2007) redogör för den kvalitativa forskningens egenskaper utifrån att den skapar möjlighet till kunskaper om hur individer förstår och tolkar omvärlden de lever i (ibid). Den kvalitativa metoden möjliggör beaktandet av innebörden, kontexten och processen av det man forskar om. Dessa tre element är instrument som kan bidra till en närmare förståelse av hur individerna strukturerar sin omvärld (ibid). I denna studie är det betydelsefullt att erhålla förståelse för hur informanterna begriper sin verklighet då studien avser att beskriva och analysera motviljan och motståndet för det offentliga böneutropet i Sverige. Förståelsen för informanternas syn på sin kontext är relevant kunskap för denna studie av hänsyn till att det offentliga böneutropet utgör något främmande då det i Sverige aldrig tidigare upprättats böneutrop i den offentliga miljön.

Studiens syfte och frågeställningar har varit avgörande inför valet av metod. Sam Larsson (2005) redogör för att den kvalitativa metoden i jämförelse med det kvantitativa angreppssättet söker djup förståelse för individer utifrån ett helhetsperspektiv. Vidare redovisar Larsson (2005) utmärkande skillnader mellan metoderna genom att beskriva att det kvantitativa tillvägagångssättet reducerar uppgifter av data i syfte att omvandla dessa till siffermässiga enheter tillskillnad från den kvalitativa metoden som söker förståelse för individens subjektiva upplevelser.

Således är valet av metod viktigt då det bestämda förfaringssättet har betydelse för studiens resultat och är därför avhängig studiens syfte och frågeställningar (Larsson 2005). I den här studien antas den kvalitativa metoden då den på bästa sätt kan närma sig svaren på föreskrivna forskningsfrågor och syfte.

2.3 Tillvägagångssätt

I denna studie har vi använt oss av intervjuer i syfte att få våra frågeställningar besvarade samt för att kunna uppnå studiens syfte. Intervjufrågorna har föranletts av samtal med förespråkare för det offentliga böneutropet vilket bidragit till en djupare förståelse för motståndets beskaffenhet. Dessa samtal har till stor del varit med och konstruerat studiens huvudsakliga frågeställningar och därmed en organiserad sortering av intervjuguidens kategorier.

I förhållande till studiens syfte och frågeställningar har vi ansett att kvalitativa intervjufrågor med semistrukturerad karaktär varit bäst lämpade eftersom vi har haft för avsikt att bringa klarhet i informanternas känslor och värderingar och därmed informanternas subjektiva upplevelser (Larsson 2005). Intervjuerna har utförts individuellt med varje informant och det semistrukturerade valet grundar sig i att möjliggöra följdfrågor under intervjuens gång och informanternas delaktighet och därmed ökad empirisk omfattning.

Möjligheten att ställa följdfrågor under intervjutillfället är guld värt dock har de spontana frågorna lett

till en del komplikationer vid transkriberingen av det empiriska materialet då de inspelade intervjuerna haft en varierande karaktär. Materialet har dock kunnat organiseras med hjälp av upprepade avlyssningar av det empiriska materialet i syfte att identifiera och omplacera det som sagts under relevanta teman.

2.4 Urval

Studiens syfte och frågeställningar har varit vägledande i valet av informanter. Valet har skett utifrån ett icke slumpmässigt urval då studiens urvalsram är av begränsad art (Esaiasson 2007). För att möjliggöra svaren på studiens forskningsfrågor har de utvalda informanterna varit tvungna att uppfylla särskilda krav. Informanterna är alla personer som uttalat en negativ hållning till det offentliga böneutropet i Sverige.

Vi fann studiens informanter dels genom att bekanta lett oss till personer som ansetts uppfylla förevarande kriterier och dels genom att sökningar på internet möjliggjort kontakt med individer som anslutit sig till en och samma sociala grupp och som gemensamt delar en negativ inställning till det offentliga böneutropet i Sverige.

Utifrån den initierande kontakten med informanterna har individuella avvägningar gjorts i syfte att säkerställa att informanterna uppfyller kraven för studiens urvalsram genom att de tillfrågats om deras inställning till det offentliga böneutropet i Sverige. Således har vi använt oss av ett subjektivt urval då detta tillvägagångssätt tillåter forskaren att utse de informanter som anses kunna bidra till relevant data i förhållande till undersökningens syfte och frågeställningar (Denscombe, 2000). Sammanlagt har vi varit i kontakt med tio personer som antytts vara emot det offentliga böneutropet, dock har den individuella avvägningen resulterat i att enbart åtta av dessa uppfyllt förevarande krav.

Samtliga åtta informanter har en uttalad negativ inställning mot böneutropets offentlighet och dessa har därutöver visat ett engagemang och en motvilja genom protester mot böneutropet inom sociala medier, anslutning till sociala grupper och protester inom och utom olika forum på internet. Att informanterna varit aktiva oppositionella stärker studiens tillförlitlighet genom att vi kan försäkra oss om att vi har ett urval som möjliggör svar på studiens forskningsfrågor och syfte.

2.5 Datainsamlingsmetod

För att nå svaren på studiens forskningsfrågor har individuella intervjuer utförts. Intervjuerna har varit semistrukturerade då denna intervjuform möjliggjort en förberedelse för frågor till våra informanter (Esaiasson 2007). Att använda sig av semistrukturerade frågor skapar även utrymme för informanternas delaktighet genom att egna resonerande tankar, frågor samt perspektiv tillåts ta plats i en intervju. Denna metod ger även möjlighet för forskaren att ställa oförberedda frågor samt följdfrågor. Detta bidrar till att relevanta utsagor och svar som forskarna inte tänkt på eller haft för avsikt att utreda blir betydelsefulla för studiens empiriska innehåll (Esaiasson 2007).

Valet, semistrukturerade intervjuer, förefaller naturligt i förhållande till vår nyfikenhet kring ämnet

samt att den även har gett upphov till att förenkla processen och valet av teorier genom att frågorna som ställts inte varit bundna eller begränsade annat än till intervjumallens (se bilaga 1) angivna teman. Inför intervjuerna har tydliga teman utsetts varunder vi formulerat relevanta intervjufrågor. Dessa frågor har präglats av relevanta perspektiv, resonemang och tidigare forskning kring ämnet. Intervjufrågorna har följt den allmänna intervjuguidens strategi (Larsson 2005) som innebär att förutbestämda teman och intervjufrågor valts ut i likhet med en checklista som utan inbördes ordning besvaras av informanterna. Denna strategi har främst valts i syfte att säkerställa att en bred kunskapsbank byggs upp vilket ska bidra till en fullgod analys.

Sam Larsson (2005) redogör för forskningsintervjuns tvetydighet genom att beskriva forskarens paradoxala förhållning till å ena sidan att tvingas ha tillräckliga förkunskaper i syfte att föra ett resonligt samtal med informanten och å andra sidan att hålla tillbaka dessa i syfte att åstadkomma öppenhet för att erhålla objektiva skildringar. Denna motsägelsefulla förhållning har vi varit medvetna om under intervjuernas gång och vi har utifrån detta försökt inta en öppen roll i förhållande till informanternas givna skildringar samt till informanten.

2.6 Bearbetningsmetoder

Intervjuerna som utförts i denna studie spelades under intervjutillfällena in för att senare kunna transkriberas. Intervjuerna spelades i första hand in i syfte att bevara de egentliga meningarna som yttrat sig under intervjutillfällena och för att säkerställa att vi under transkriberingens gång haft en fortsatt förståelse för det som uppdagats vid varje intervjutillfälle (Larsson 2005).

Larsson (2005) klargör för att en texts förståelse kan förvärfvas genom det så kallade hermeneutiska synsättet utifrån att det inspelade samtalsmaterialet omformas från röster till text genom transkribering vilket även beskriver vår metod i bearbetningen av det inspelade materialet. Vidare skapar textens olika delar en adekvat förståelse för de meningar som getts till uttryck av informanterna genom att analysera och tolka det empiriska materialet (ibid).

Efter transkriberingen har det inspelade materialet raderats och i samband med transkriberingen har varje intervjutext tilldelats en bokstav som ersätter informantens namn. Efter att vi kommit så här långt in i processen har det varit angeläget att läsa igenom det transkriberade materialet vilket följts av identifiering av huvuddragen i de separata transkriptionerna. Huvuddragen har sedermera återplacerats under intervjuguidens givna teman i syfte att få en starkare förståelse för meningarnas ursprung och intention. Vidare har dessa kategoriskt organiserade transkriptioner gjorts till föremål för ännu en selektering där de mest relevanta meningarna fått stå för den slutgiltiga sammanfattningen av intervjumaterialet.

2.7 Analysens metod

Att eftersöka förståelse för fenomen är typiskt inom human- och samhällsvetenskapen förklarar Aspers (2011). Vidare redogör han för att det är viktigt att informanternas meningar sätts i ljuset av deras kontext vilket ska skildra informanternas berättelser utifrån ett helhetsperspektiv (Aspers 2011). Denna studie är baserad på de uppfattningar som framlagts genom undersökningens fem intervjuer och som därutöver bildar studiens empiri. Förståelsen för de uttryckta meningarna har i denna studie försatts i ett större perspektiv då informanternas kontextuella faktorer såsom religiösa förpliktelser, kulturell bakgrund samt aktuell levnadskontext utgjort relevans och därmed varit del av de intervjufrågor som ställts. Den information som framkommit ur intervjuerna är således informanternas egna skildringar och förklaras som första ordningens konstruktion. Genom att analysera dessa skildringar utifrån teoretiska resonemang skapas en andra ordningens konstruktion i syfte att tillhandahållas kunskaper kring de frågor studien avser besvara (Aspers 2011). Härmed görs således informanternas uttryckta meningar till föremål för en vidare analys och tolkning av osagda värderingar, känslor och tankar med utgångspunkt i studiens valda teoretiska resonemang.

Efter dessa selekteringar, som vi ovan beskrivit, har de sammanställda meningarna följaktligen delats in med hänsyn till dess relevans i konstruerade kategorier under varje frågeställning. När vi nått denna fas var vi väl insatta och orienterade i intervjutexten till följd av upprepad läsning av materialet. Kategorierna har efter hand resulterat i teman som består av informanternas skildringar vilka individuellt och i sammantagen form motsvarat studiens frågeställningar och syfte. De teman som presenteras i studiens resultat- och analysdel har sin grund i vårt insamlade empiriska material och utgör studiens resultat. Resultaten görs sedermera till föremål för analys i takt med att varje tema presenterat sitt resultat utifrån teoretiska perspektiv, begrepp samt utgångspunkter.

De data som kommer fram från de intervjuer som görs är detaljerade upplevelser av informanterna, dessa skildringar kallas för första ordningens konstruktioner och används som material. Detta material kommer att göras till föremål för en vidare analys utifrån teoretiska perspektiv och kallas därefter för andra ordningens konstruktioner (Aspers 2011). Andra ordningens konstruktioner skapas följaktligen genom att analysera informanternas utsagor utifrån teoretiska resonemang och perspektiv.

2.8 Litteraturanskaffning

Aspers (2011) klargör för att studiens forskningsfrågor ska grundas på kunskaper inom det ämne som studien avser att undersöka i syfte att upprätta adekvata frågeställningar. Vidare lyfter han fram fördelar med att initiera en forskningsprocess utifrån sökandet av relevant litteratur för att komma i besittning av en god kunskapsöversikt om ämnet som ska studeras (ibid). Vi har till en början gjort en noggrann kunskapsökning i förhållande till studiens syfte och frågeställningar. Denna eftersökning har även bidragit till erhållandet av kunskaper kring tidigare forskning om ämnet.

Initialt har denna forskningsprocess utgått från att lära känna och fördjupa förståelsen för förevarande ämne och forskningsområde. Denna process har banat väg för en successiv avgränsning och

utveckling av studiens syfte och efterföljande forskningsfrågor. Utifrån studiens syfte och frågeställningar har vi efter noggrann identifiering valt ut relevant litteratur samt andra kunskapskällor som bidragit till djupare förståelse för det ämne studien avser att undersöka. Det har inte varit det enklaste att hitta och bena ut vilken litteratur och andra kunskapskällor som haft den mest adekvata relevansen för denna studie, vi har efter lång tid med möda och besvär identifierat de mest lämpade kunskapskällorna, detta har varit tidskrävande men oerhört gynnande då vi inte nöjt oss förens alla pusselbitar satts på plats och därmed bidragit till varandras medverkan i en fullständig bild av det studien avser att undersöka.

Vi har genom olika sökningar funnit den litteratur och de texter som för denna studie varit både relevanta och nödvändiga. Vi har länge funderat över att skriva om motstånd mot religiösa yttringar och har från och till redan före uppsatsskrivandet börjat söka information på nätet och bland erfarna bekanta. Dessa förberedelser har underlättat anskaffandet av studiens valda litteratur. Vi har i syfte att finna böcker använt oss av det nationella bibliotekssystemet *Libris*. Vi har sökt på följande ord: *Normer, Sekularism, Islamofobi* och *muslimer*. Då postkoloniala teorier samt dess grundare varit intressanta i tidigare projekt har vi även kunnat söka på författare. Vi har utöver detta sökt en hel del i andra databaser liksom i skolan och på nätet, i första hand för att finna vetenskapliga artiklar och andra elektroniska texter som är av relevans. Sökningar genom databaser på internet har dominerats av sökbegrepp liksom: *motstånd mot religiösa yttringar, protester mot böneutrop* och *muslimer i Europa*. Genom denna sökning fann vi bland andra den värdefulla studien *Opposition and Support: A Study of Swedish Muslim Congregations* som är unik i sitt slag och som presenteras under tidigare forskning. Varje sökning har resulterat i direkt intressanta källor eller varit härledande till annan, för studien, relevant kunskap.

2.9 Abduktion

Den deduktiva ansatsen behöver inte utesluta den induktiva ansatsen eller tvärtom, då dessa ansatser kan kombineras och tillämpas i samma veva under studiens gång, genom det som kallas för abduktion. Denna metod kännetecknas av en växelverkan mellan de teoretiska utgångspunkterna samt empirin, vilket förutsätter att dessa fragment utvecklas parallellt. Vidare innebär det att empirin framställs utifrån valda teoretiska utgångspunkter samtidigt utvecklas den teoretiska ramen utifrån den insamlade empirin. Detta förutsätter att en ständig omvärdering fortgår under forskningsprocessen, genom interaktionen mellan empirin och teorin (Alvesson & Skoldberg 1994).

Vi har i denna studie använt oss av den abduktiva ansatsen för att djupare förstå informanternas skildring vad gäller motståndet och dess existens med utgångspunkt i deras upplevelser.

2.10 Kritik mot vald metod

Det finns kritik mot denna metod som främst bottnar i svårigheten att inhämta kunskaper som vilar både på informanternas subjektiva uppfattningar och undersökarens vilja i att förstå en given

verklighet (Alvesson & Deetz 2000). Detta förklarar Matts Alvesson och Stanley Deetz (2000) dels ligger i den rådande kulturens skiftande karaktär som bestämmer vad och hur som lämpar sig som svar och uttryckssätt samt att det som kommer till uttryck från informanterna kan präglas av själva intervjusituationen snarare än den egentliga erfarenheten undersökaren vill nå förståelsen för. Vidare förklarar Alvesson och Deetz (2000) att svårigheten ligger i att själva intervjun är en social situation likt alla andra sociala situationer är beroende av sin kontext och därmed påverkas även det som ges till uttryck. I och med dessa hämmande implikationer när det kommer till intervjuernas förmåga att skapa en så verklig bild som möjligt av det studien avser att undersöka har vi varit noggranna med att ha kontextuella faktorer i beaktandet. Då studien underbyggs av känsliga och kontroversiella frågor som kan komma att hämma informanterna har vår öppenhet för informanternas syn på religion, deras personliga åsikter samt ståndpunkter varit till stor nytta.

2.11 Etiska förhållningssätt

Vi som skriver denna uppsats är väl medvetna om att samtliga muslimer inte proklamerar för böneutrop i det offentliga rummet, naturligtvis finns muslimer som är likgiltiga inför detta liksom det finns muslimer som tillbakavisar det offentliga böneutropets existens i Sveriges. Det som däremot bildar det ledande och mest väsentliga för studien är informanter som önskar böneutrop i Sverige, deras subjektiva erfarenheter och upplevelser samt hur följdverkningar av böneutropet påverkar deras sociala position i samhället.

Vi har i denna studie valt att utgå från Vetenskapsrådets forskningsetiska principer vad gäller humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning. I denna sammanställs fyra huvudkrav som tillsammans utgör ett elementärt skydd för de personer som deltar i studier avseende forskningsändamål. Nedan följer de huvudsakliga begrepp samt hur vi anpassat vårt etiska förhållningssätt utifrån dessa samt till övrig relevant litteratur:

Informationskravet – Samtliga informanter har tilldelats muntlig information om studiens ämne och innehåll. Information kring informanternas specifika uppgifter och villkor i förhållande till studien har lämnats muntligt i det initierande skedet av varje intervjutillfälle. Samtliga informanter har utlovats information om vart och när de kan få tillgång till studien vid dess avklarande och publicering.

Samtyckeskravet - Samtliga informanter har blivit väl införstådda i att medverka i denna studie är högst frivillig samt att de när helst de önskar kan avkunna sin medverkan. Larsson (2005) beskriver vikten av att framföra relevant information som rör studiens innehåll och informanternas roll och delaktighet till informanterna i syfte att erhålla ett samtycke från dessa på ärliga grunder.

Konfidentialitetskravet- Larsson (2005) beskriver att studien ska ha hög grad av konfidentialitet vilket innebär att informanternas identitet inte kan komma att kungöras. Härmed säkerställs att anonymiteten förhindrar möjligheten till att känslig information som rör informanternas person tillkännages.

Nyttjandekravet- Vi har varit mycket noggranna med att underrätta våra informanter om att allt

material som spelats in förstörts i takt med att transkriberingen av deras intervju slutförts. I enlighet med detta har varje inspelad intervju raderats och deras namn har i detta skede ersatts med en bokstav. Det transkriberade materialet förstörs först efter att studien slutförs vilket informerats samtliga informanter.

2.12 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

I en kvalitativ studie med små urval eftersökt i första hand en hög intern validitet vilket innebär att man mäter det man avser att studera snarare än att finna ”sanningen”. Med hög validitet menas att intervjufrågorna är utformade i enlighet med studiens syfte och frågeställningar. Detta ska tillförsäkra det empiriska innehållets relevans i förhållande till studiens formulerade mål (Larsson 2005).

Intervjufrågorna (se bilaga 1) i denna studie har efter noggrant eftertänkande formulerats med utgångspunkt i studiens syfte och frågeställningar. Att en studie har en hög grad av reliabilitet innebär att undersökningen utförts rätt och utan systematiska felaktigheter (Larsson 2005). Vi har i denna studie försökt återspegla hela det metodologiska tillvägagångssättet som vi haft för att fullfölja denna studie vilket möjliggör en inblick i studiens procedur.

Urvalet av informanter i en forskning styrs av studiens syfte, oftast sker urvalet inte på slumpmässiga grunder utan snarare utifrån en naturligt begränsad urvalsram till följd av specifika frågeställningar som rör en specifik grupp eller individ. Larsson (2005:118) förklarar detta genom att det inom kvalitativ forskning oftast handlar om ett mindre antal informanter som är begränsade till forskningens syfte och att urvalet oftast är icke-slumpmässigt. Vidare förklarar han att dessa implikationer hämmar den kvalitativa studiens möjlighet till generalisering. Till följd av detta kan således inte resultaten i denna studie sägas ha någon statistisk representativitet.

2.13 Begreppsförklaringar

Sekularisering är ett svårdefinierat begrepp då det inte råder en enhetlighet i begreppets hänvisningar varken inom den akademiska sfären eller i gemene man. Det vi överlag kan säga om begreppet är att det knyts samman med uttrycken skillnaderna för väst och öst där väst står för det upplysta och moderna och öst för det som utgör dess motsats. Detta antas ligga i en maktaspekt där dem delar av världen som inte påtalas inneha en sekulariserad ordning också förklaras utifrån underutvecklad demokratisk hållning, reducerade mänskliga rättigheter samt minimal liberalism (Bangstad 2012:23).

Begreppet sekularisering har utifrån ett historiskt samhällsvetenskapligt perspektiv haft oundvikliga kopplingar till det upplysta och moderna. Med utgångspunkt i denna modernisering har sekulariseringen växer fram och inneburit att dem religiösa formerna av förståelse successivt förlorat sin förklaringsdominans strukturellt, samhälleligt och individuellt (Bangstad 2012:33).

Denna förklaring kom sedermera att revideras till följd av reislamiseringen av den "muslimska världen" samt vågorna av reevangeliseringen i hela Amerika då dessa fenomen krävde en ny förklaring

som inte enbart var avhängig det enkla orsakssambandet mellan modernisering och sekularisering (Bangstad 2012:33).

3. TIDIGARE FORSKNING

3.1 Den islamofobiska diskursen och folkhemmets nedmontering

Håkan Hvitfelt gjorde år 1990 en omfattande undersökning kring svenskars attityder gentemot islam samt muslimers rättigheter i Sverige. Studien som kom att kallas SOM-undersökningen möjliggjorde att Hvitfelt kunde konstatera att svenskar inte besatt några personliga och faktiska erfarenheter vad gällde varken religionen islam eller dess anhängare. Den kunskap om islam och muslimer som uppskattades finnas grundade sig i de kunskaper som erhållits från skolundervisning, populärkultur samt media. Studien utmynnade i ett resultat med starka inslag av att svenskar i hög utsträckning besatt negativa inställningar gentemot muslimer och islam. Av studien framkommer siffror som visar på att hela 65 procent av den svenska befolkningen har en ”ganska” eller ”mycket” negativ syn på islam. Enkätundersökningar där muslimer fått dela med sig av sina erfarenheter visar på att 92 procent av de tillfrågade upplevt att svenskars attityder gentemot muslimer märkbart förändrats till en än mer negativ inställning. Studien framhöll det faktum att 90 procent av muslimerna upplevde att utsattheten och diskrimineringen ökat (Gardell 2011). Mattias Gardell (2011) förklarar att den nutida svenska och europeiska islamofobin tillskillnad från den historiska numera grundar sig i tre betydelsefulla förbindelser, närmare bestämt den rasfria rasismen, föreställningar kring religion och sekularism samt orsaker till uppluckrandet av folkhemmet, den nationella omförhandlingen och uppbyggnaden av Europa som en ny politisk samhörighet.

Gardell (2011) klagör för den process vari det konstruerade folkhemmet nedmonterats delvis till följd av privatiseringen av den offentliga sektorn och andra system som kommit att inbegripas och verkställas genom den svenska modellen. Den främlingsfientliga vinden svepte in på den svenska arenan år 1991 då partiet Ny Demokrati fick plats i rikstagen. Följaktligen ledde detta till en våg av främlingsfientlighet vilken även banade väg för Sverigedemokraternas ledmotiv. De främlingsfientliga politiska partiernas bidrag när det kommer till att illustrera Sverige som ett land präglad av hot om islamisering. Oron för att muslimer skulle komma att ta över det inhemska svenska traditionerna kom sedermera att uppdagas i större sammanhang, närmare bestämt vid folkomröstningen i Europeiska unionen år 1995. Den svenska sammanslutningen med Europa grundades i detta avseende genom en gemenskap präglad av idéer om vad det enade Europa är och bör vara. Vidare uppdagades frågan om islam och muslimer har en plats i den ”eniga” värdegrund Europa gemensamt råder över. Gardell (2011) illustrerar den ideologiskt grundade samhörigheten inom Europa genom att återberätta vad den förre franska presidenten, Giscard d’Estaing, som i nära anslutning till Turkiets medlemsförfrågan att ingå i EU sagt att ett turkiskt medlemskap i EU skulle betyda ”*slutet för den europeiska gemenskapen*” (Gardell 2011:91). Denna gemenskapens betydelse och innebörd kopplas sedermera till

den forna folkhemstanken som i mångt och mycket grundat sig i gemensamma tankar och ideologier hos ett enat folk. Trots den politiska nostalgi som talar för folkhemmets goda principer och eftersträvandet av denna i Sveriges aktualiserade nedmonterade offentliga sektor och därmed folkhemmets förlorande materiella förutsättningar, förutsätts att personer med annorlunda kulturer och religioner följer folkhemmets grundtankar, ideologier samt värderingar. Vidare beskrivs att muslimerna kommit att få stå för den grupp av människor som i hög utsträckning personifierats som avvikande och med annorlunda värdegrunder och de som inte fått lärdomar av folkhemmets vägledande vad gäller de ”rätta” uppförandet och värderingar. Att muslimerna inte varit i Sverige under uppbyggandet av folkhemmet tros vara orsaken till det inom den politiska sfärens tendens att framhäva kulturella skillnader, vilket naturligt för med sig utestängningstendenser.

Vidare beskriver Gardell (2011) att det även i den svenska skolan och i dess läroböcker tenderar att generera kunskaper som muslimerna själva inte tycker känna igen sig i. Detta menar han beror på hur islam under historien förklarats stå i motsatsförhållande till kristendomen. Därutöver tenderar dessa kunskapsgenererande verk att illustrera muslimer utifrån en homogen grupp utan att påvisa gruppens mångfacetterade egenskaper. Därutöver har den muslimska skolundervisningen delvis bestått i att öka kunskapen om Koranen och dess innehåll. Det som varit utmärkande för undervisningen av Koranens innehåll är dess begränsade och specifika urval av texter. Vidare klargör Gardell (2011) för att de verser ur Koranen som valts ut har medverkat i en förvrängd och missunnande illustration av den egentliga religionens innebörd då urvalet av texter tagits ur sitt sammanhang och inte heller varit lämpliga till att bidra med en fullständig förståelse för religionen islam.

3.2 Religion och sekularisering

Begreppet religion har tidigare varit nästintill obefintligt utifrån myndigheters sätt att tala, det har däremot talats om kyrkan, vilket visar på att kyrkan utgjort den förståelse svenska folket haft för religionens definition. Problem som uppstått till följd av skilda religiösa anhängare såsom judar och katoliker har bottnat i föreställningen om att dessa frångått den rätta tron samt dess läror och seder snarare än att de inte trott på Gud. Dessa ”avvikande” religiösa anhängare har ansetts främmande för Sverige och dess kristna lutheranska medborgare. Numera förklarar Gardell (2011) att Sverige kan anses utgöra ett av de länder i världen som är sekulariserade och därmed statligt, politiskt, ekonomiskt, vetenskapligt frigjorda från kyrkan och den kristna läran.

Begreppet sekularisering innefattas även av enskilda individers reducerade tro på Gud och religionens betydelse för dennes förståelse för världsuppfattningen. Med andra ord kan denna process även beskriva hur Gud successivt kommit att få en mindre väsentlig roll i hur människor förstår sin värld och dess innehåll. Likväl förklarar begreppet sekularisering individens tendens att uppfatta religion som privata angelägenheter som begränsas genom att det upprätthålls och utövas i enskildhet eller i mindre grupper bestående av likstämiga. Gardell (2011) redogör för det svenska offentliga rummets fortlevda kristna tillhörighet genom att framhäva de kristna attributens förbindning såsom i statliga

inrättningar, äktenskapets anslutning till kyrkan samt de kristna symboler som pryder den svenska utomhusmiljöerna. Härmed framtonar Gardell (2011) att det offentliga rummet alltså är kristet utmärkt. Vidare beskriver han att detta i högre utmärkelse kommit att iaktas av de grupper som lever i Sverige men som inte är anhängare av den kristna religionen än de som leder sitt ursprung från eller praktiserar den kristna läran. Den sekularisering som tagit plats i Sverige kan inte riktigt ses som en process där tron på Gud kommit att reduceras hos samtliga religiösa anhängare. Gardell (2011) problematiserar det faktum att Sverige kommit att präglas av en sekulariseringsdiskurs då den kan stå för samtliga religiösa grupper i Sverige. Sekulariseringen, det kristna reducerandet, som en social process har kommit att påverka staten och politiken genom att dessa sfärer tvingats förhålla sig till sekulariseringen som en ideologi. Sekularismen bidrar således till att staten och politiken innehar uppfattningar som motsvarar ideologier om att religion inte har en plats i det offentliga samhället. Detta leder i sin tur till att staten och politiken intar kontrollerande roller i syfte att begränsa, styra samt motsätta sig religionens sanningsanspråk eller begränsa religionens offentliga omfattning och reducera den till enskildas privata sfärer. Således tenderar staten att kontrollera medborgares föreställningar och ideologier genom att definiera vad som utgör det ”normala” och ”avvikande” eller det som anses ”radikalt” eller ”extremt”. Rädslan för islam i allmänhet och radikal islam i synnerhet grundar sig därför i motiveringar för övervakningssystem, identifiering samt registrering av åsikter.

3.3 Begreppet religionsfrihet

Till följd av migrationen och invandringen till Sverige har frågan om religionsfrihet lyfts på den politiska agendan då individer med andra trosuppfattningar än majoritetssamhället har bosatt sig i landet. För att möjliggöra en förståelse för innebörden av individers rätt att ta del av religionsfriheten bör insikter i vad frihetsbegreppet inbegriper här förklaras. Det finns två aspekter att beakta som är relevanta för betydelsen av frihetsbegreppet som innefattar social och politisk frihet, dessa aspekter är skiljaktiga utifrån deras betydelse och innebörder. Det är angeläget att beakta vilken aspekt av frihet som berörs när det förs diskussioner om religionsfrihet då dessa varianter av frihet utformas beroende på den aktuella kontexten (Modée & Strandberg 2006:23,24).

Begreppen religion, frihet och demokrati är mångtydiga och har en inneboende ambivalent definition vilket bidrar till att dessa begrepp blir kraftigt värdeladdade och problematiska. Detta gäller specifikt religionsbegreppet då den kan frambringa dels negativa associationer och dels positiva associationer beroende på vem mottagaren av begreppet är. Vidare kan detta grunda sig i individernas betraktelse av religion som exempelvis ett förtryckande fenomen eller upplevelsen av religionen som meningskapande. Dessa företeelser bidrar till att individer betraktar vad som är acceptabelt utifrån olika perspektiv och därför skiljer sig synen på religion och frihet mellan individer (ibid:141).

Lagen om religionsfrihet beskrivs vara underordnad samhällets grundläggande principer såsom demokrati och jämställdhet. Genom bedömningar av religiöst betingade ståndpunkter, handlingar och symboler ställs dess egenskaper och grad av acceptans i förhållande till samhällets

värdegrundsprinciper, demokrati och jämställdhet. Den svenska staten kontrollerar medborgarnas värderingar genom att begränsa och hämma religiösa anföranden då dessa strider mot de grundläggande värden som gagnar den demokratiska sekulära statens behov. Principen om religionsfriheten innebär enligt denna förklaring att det inte finns en obegränsad frihet för *alla* då de som utövar eller besitter religionsutövningar som strider mot den sekulära statens grundprinciper samt den dominerade samhällliga ideologin inte godtas bedriva den och därmed omfattas dess religiösa förpliktelser inte av religionsfrihet. Detta tydliggör hur principen om religionsfrihet underordnas andra, som har en högre social acceptans, till följd av den systematiska åsiktsbedömningen av vederbörande religion i förhållande till vedertagna och aktuella samhällliga ideologier vilka starkt förknippas med demokrati och frihet (ibid:211).

3.4 Moskées roll och byggnation i Sverige

Det har tidigare konstaterats att tidigare forskning av Pia Karlsson och Ingvar Svanberg (1997) har redogjort för att det har uppstått motstånd kring moské byggandet i Sverige. År 1990 planerades en moské byggande i Haninge i Stockholmsområde vilket väckte starka känslor som bidrog till att namnlistor förkom med olika argument som förklarar att det inte var acceptabelt att bygga en moské i detta område. Dessa namnlistor kom med olika argument och några av dessa var att det finns hat och rädsla för muslimer, att man var rädd för terrorattacker och vill undvika risken för en ökad trafik som kan orsakas. Författarna beskriver att det är kommunala tjänstemän som handlägger ärenden kring moskébyggandet i just den kommunen som byggandet avser att ske i, och redogör för att dessa tjänstemän handlar som det fordras av dem. Vidare förklarar författarna att muslimer möter svårigheter från myndigheter och media då dessa förutsätter att muslimer kategoriseras som en grupp med likartade uppförande och ideologier.

Muslimer beskrivs vara inte den första rörelsen med ett annorlunda trossamfund i Sveriges historia, då det har funnits andra rörelser med individer som innehar andra trosuppfattningar än majoritetssamhället och som har bosatt sig i Sverige sedan länge. Exempelvis har judar och syrianer mött på motstånd tidigare i samhället då deras trosuppfattning inte har kunnat utövas i en ovillkorlig utsträckning. Detta förklarar Karlsson och Svanberg (1997) genom att redogöra för hur motstånd uppstår när en rörelse eller en grupp av individer har andra värderingar och ideologier än det som råder i ett samhälle. Detta kan skapa en känsla av att dessa individer som besitter andra tankesätt utmanar samhällets normalitet eller normer. Därför uppstår ett motstånd från majoritetssamhället för att framhäva att en utmaning av de principer som samhället bygger på inte tillåtas ske. Mellan 1980- och 1990 talet började ett sådant motstånd att utmärkas mot att muslimer ska få bygga moskéer i Sverige. Författarna illuminerar i boken *religionsfrihet i Sverige* varför detta har skett och varför det fortfarande råder en begränsning gällande moskébyggnaden trots existensen av lagen om religionsfrihet som förutsätter att detta inte får hämmas (ibid.).

Moskén framställs som en plats för tillbedjan vilket kan förklaras vara en samlingsplats för muslimer

att utöva gudstjänst genom att faller på knä för att underkasta Gud. Författarna beskriver att denna gärning kan enligt många västerlänningar upplevas och anses vara oresonlig. Moskéerna existens utgör många funktioner för muslimerna då de där förutom att utöva religiösa plikter, även deltar i olika lärningsaktiviteter. Som det ovan beskrevs är bönen en av muslimernas plikter enligt Islam, därför är det betydelsefullt för religiösa muslimer att utföra bönen fem gånger om dagen då detta anses vara en av religionens fem grundpelare. Bönen kan utföras tillsammans med andra muslimer eller personligt, hemma eller i moskén. Att be under bönetiderna i moskén kan förklaras vara något meriterande enligt religionen Islam men att bönen ska utföras i moskén under fredagsbönen är pliktigt (ibid.).

Moskén utgör även en samlingsplats för muslimer där de gemensamt firar deras olika högtider genom olika aktiviteter och bön. Dess funktion är också en plats där muslimer umgås och samlas för att diskutera olika samhällsfenomen, levnadsvillkor och utbildning. Moskéernas funktion och befintlighet konstateras av författarna vara en del av den muslimska organiseringen då den begripas vara en grundlig behövighet för muslimerna:

”Det handlar alltså om grundläggande behov för att kunna bevara och utöva sin religion, men också om att kunna höja gruppens status, få respekt och skapa förståelse” (Karlsson & Svanberg 1997:102)

Vidare förklarar Karlsson & Svanberg (1997) att existensen av moskéerna är betydelsefullt för den kommande generationen av svenska muslimer då detta kan främja deras känsla av gemensamhet och solidaritet. Att känna samhörighet i Sverige är en viktig beståndsdel för deras lojalitetskonstruering då Sverige är deras hemland trots att de är muslimer.

Muslimerna i Sverige har strävt efter att ha moskéer redan sedan början av 1970-talet och detta skapade redan då olika grupper som motsatte sig detta och som hade en negativ syn på Islam. Detta bidrog till moské byggnationen och existens har diskuterats i Sverige av politikerna men att det inte skedde på ett tillräckligt verkligt sätt och detsamma gäller kommunernas handläggning av ärenden gällande detta (ibid.). Negativa upplevelser gällande moskéernas existens uttrycktes även av politikerna:

“Vi vill inte att våra barn ska vända sig mot Mekka” (Karlsson & Svanberg 1997:112).

Detta kan dock inte förknippas med vanliga individernas ståndpunkter gällande moskéer då dessa förklaras av författarna grunda sig i en oro inför att ens omgivning kommer att förändras. Författarna framställer att i början av 1990- talet kom ett protestbrev till Stadsbyggnadskontoret i Stockholm som beskriver:

”Vi som är födda här och bott här i hela vårt liv vill ovillkorligen försöka bevara det som är genuint och ursprungligt i vårt Söder. Det är vår hembygd som vi älskar och som vi vill värna om” (Karlsson & Svanberg 1997:114).

Citatet beskriver hur en rädsla uppstår inför det som kan upplevas utmana det som man är van med eller det som man upplever tillhör äktheten i ens miljö och omgivning.

Ett annat protestbrev skickades som beskriver att man inte kan acceptera minareten på en moské då detta kan utgöra en risk för att muslimer kommer så småningom att begära böneutrop:

”Vi har i Sverige- i motsats till våra nordiska grannar – en generös flyktingpolitik och det tycker jag vi skall vara glada åt och stolta över. Men någonstans måste gränsen dras. Att göra detta kulturellt religiösa område till ett islamskt centrum t.o.m. med en minaret är för mig och många gamla Katarina - bor rent stötande” (Karlsson & Svanberg 1997:114).

Författarna beskriver att sådana skildringar har varit debatterade på många orter där byggnaden av moskéer har varit aktuella eller efterfrågade. Man har uttryckt en rädsla inför minareten då detta kan medverka till böneuropets uppkomst vilket anses vara provocerande. En tillvaro av moské kan upplevas vara störande och något främmande som utmanar överensstämmelsen med det som anses utgöra det normala i ens område. Sådana föreställningar beskrivs härstamma från individernas syn på den nationella tillhörigheten. Sådana nya företeelser kan skapa en känsla av att landet har blivit fördelat, vilket försvårar individernas sätt att betrakta omvärlden då det är ett nytt fenomen som träder fram och rubbar tillvarons stabilitet och kontinuerlighet. Den egna identiteten utmanas av en existens av nya företeelser som strider emot de nationella normerna och sedvanor (ibid.).

Svanberg och Karlsson (1997) utvecklar att detta kan grunda sig i individernas tankesätt kring tron att invandrare ska åka tillbaka till deras hemländer därför uppstår motstånd när muslimer vill ta del av religionsfriheten offentligt då detta kan orsaka insikt kring att de är permanenta och trotsar de nationella normerna. Oavsett hur människor invänder gällande byggnationen av moskéer och böneutrop så grundar sig dessa föreställningar i betraktelsen av muslimer som ”de andra”. Dessa föreställningar härstammar från västvärldens syn på muslimer som outvecklade, som författarna vidare beskriver ”*med en expansionslusta som måste kvävas*”. Detta kan anses vara en del av västvärldens strävan efter en dominans över orienten inom den politiska, ekonomiska och militära sfären. En sådan föreställning kan bidra till en omedveten tankekonstruktion som bidrar till ett förtryck mot muslimer och en frångående av deras människovärde och individualitet då man anser att dessa inte är kapabla till att genomföra lämpliga val. Trots moderniseringen och utvecklingen finns det spår av sådana föreställningar i västvärldens befolkning vilket utgör tolkningsramarna för hur man betraktar Islam och muslimerna. Man skapar olika motpoler med den ”muslimska världen” i motsats till ”vårt samhälle”. Framföranden som dessa kan förklara hur dessa tolkningsramar präglas av ett etnocentriskt perspektiv som influerar det sekulariserade samhället vi idag lever i, då det sker genom en negativ framställning av orienten, muslimer och islam, förklarar författarna.

Pia Karlsson & Ingvar Svanberg (1999) beskriver att det är majoritetens tolkningar av rättigheternas innebörd som avgör hur muslimernas förutsättningar gällande moskébyggandet ska konstrueras. Detta innebär följaktligen att muslimernas rörelsefrihet konstrueras av majoritetssamhället trots de existerande lagar och förordningar, då dessa influeras av beslutsfattarna och majoritetssamhällets attityder. Vidare redogör författaren för hur man har en rädsla inför det som anses vara främmande och som man inte har kunskap om. Att det ska finnas moskéer i Sverige kan upplevas av majoritetssamhället som något ”icke svenskt” vilket kan bidra till att man inte kan acceptera dess existens (Svanberg & Westerlund 1999).

3.5 Beslöjade kvinnor och deras utsatthet i Sverige

Studier har utförts kring olika våldshandlingar som muslimska kvinnor med slöja utsätts för. Det konstateras att dessa kvinnor utsätts för trakasserier i vardagen till följd av att de bär slöja samt att de även missgynnas strukturellt och formellt. Detta har bidragit till att dessa kvinnor har begränsat sina sociala rörelser till de områden som utgör minst risk för de att utsättas för symboliskt vardagsvåld. Det redogörs för olika typer av utsatthet som dessa kvinnor bemöter som beskrivs likna en vardagsrasism. Kvinnorna utsätts för symboliskt våld som omfattar olika typer av kränkningar då deras klädsel betraktas av majoriteten som något annorlunda och inte lämplig för majoritetssamhället. Vidare förklaras att dessa kränkningar sker antingen muntligt eller visuellt. Muntligt kan denna typ av våld ske genom olika kränkande kommentarer eller ord, medan det visuella våldet kan ske genom olika beteende och handlingar. Sådana typer av kränkningar och våldshandlingar har dessa kvinnor upplevt efter att de har valt att ha slöja vilket beskrivs vara som en del av den diskrimineringen som dessa kvinnor bemöter i vardagen (DO 2013).

Problematiken kan beskrivas vara att dessa kvinnor väljer att inte anmäla dessa trakasserier då de upplever att det inte kommer att ske någon ändring (ibid.)

En annan forskningsrapport som gjordes av Sixtensson (2009) lyfter upp liknande problematik gällande hur kvinnor med slöja upplever utstötning till följd av deras klädsel. Studien utfördes genom intervjuer med 19 kvinnor som beskriver deras upplevelser av diskriminering. Författaren beskriver att två av dessa kvinnor var svenskar som hade valt Islam till deras religion och därmed valt att ha slöja. Dessa kvinnornas erfarenheter redogör för hur det finns en tydlig skillnad gällande hur samhället bemötte de utan slöja och med slöja. Arbetsmarknaden beskrivs vara en av de offentliga platserna som utgör den största risken för dessa kvinnor att utsättas för diskriminering inom. Studien visar på att slöjan är den avgörande faktorn till deras utsatthet för diskriminering då detta upplevs även av konverterade svenska kvinnor som har valt att ha slöja. Sådana negativa attityder hos arbetsgivarna samt i det offentliga rummet har orsakat en rädsla hos många muslimska kvinnor att bära slöja, då de inte vill riskera att bli utstötta från majoritetssamhället eller från arbetsmarknaden (DO 2013).

3.6 Muslimernas utsatthet i Sverige

Göran Larsson (2006) är religionsvetare och redogör för hur skildringar kring muslimer och islam präglas av negativa stereotypa föreställningar i boken *Muslimerna kommer*. Synen och framställningen av islam konstrueras av västvärlden som ensidig och muslimer skildras vara ”de andra” i samhället. Muslimernas framställning i media präglas också av islamofobiska tankekonstruktioner vad gäller deras sedvänjor och ideologier. Författaren problematiserar detta genom att förklara hur sådana framställningar kan påverka muslimernas situation i samhället, då faktumet är att muslimer betraktar sig underordnade till majoritetssamhället, misstolkade samt diskriminerade. Detta har tydliggöras då olika undersökningar har utförts som belyser hur muslimer särbehandlas, framförallt moskéerna beskriver författaren, genom vandalism.

Vidare beskriver författaren att det råder negativa föreställningar i samhället om deras syn på islam då det anses att religionens värderingar är motstridiga och inte går att förena med de grundläggande svenska värderingarna. Detta lyftes upp i en undersökning där 66,4 av de som svarade i *Integrationsbarometer* år 2004 upplevde islam och muslimer som annorlunda än majoritetssamhället, vilket möjligen kan tydas härstamma från stereotypa ståndpunkter (ibid.).

Larsson (2006) refererar i sin studie till forskaren Samuel Huntington som har skrivit i sin bok *The Clash of Civilizations* år 1996 om en teori som beskriver relationen mellan västvärlden och den muslimska världen. Teorin lyfter upp att motstridigheten mellan individerna i framtiden inte kommer att grunda sig i skillnaden vad gäller deras ideologier exempelvis som mellan liberalismen och kommunismen, utan att det istället kommer att inträffa strider mellan kulturer. Huntington delar upp världen utifrån olika kulturer där den muslimska kulturen beskrivs vara den mest skrämmande och våldsamma. Teorin försöker att bidra till en förståelse vad gäller anledningen till varför det sker gränsdragningar mellan ”vi” och ”dom”.

Skildringar av islam och synen på muslimer påverkas av vilka tolkningar som domineras i ett visst samhälle, förklarar Larsson (2006). Vidare redogör han för hur dessa tolkningar influeras av de förhärskande kulturella normer och maktstrukturer som existerar i samhället, som skildrar islam att vara oförenlig med de rådande värderingarna. Västvärlden har en påverkande faktor vad gäller skildringen av den negativa synen på islam och detta kan anses ha fortskridit. Larsson (2006) beskriver att trots förändringen av diskursen vad gäller synen på västvärldens civilisation med en fullständig dominans, kan fortfarande motsvarande mönster iaktas genom andra former. Författaren exemplifierar detta med den italienske politikern Silvio Berlusconi uttalande strax efter 11 september 2001. Citatet tydliggör betydelsen av gränsdragningen mellan väst och öst som motpol till varandra:

”Vi kan inte placera alla civilisationer på samma nivå. Vi måste vara medvetna om vår överlägsenhet, om den västerländska civilisationens överlägsenhet. Västerlandet kommer att fortsätta att ”förvästliga” och underkupa andra folk. Vi har redan lyckats göra detta med kommunistvärlden och en del av den muslimska världen” (Larsson 2006:13).

Citatet redogör för hur sådana tankekonstruktioner råder i väst med utgångspunkt i att bemästra över andra civilisationer som skildras av de som inte acceptabla. Larsson (2006) vidare förklarar att detta citat kan utgöra en påminnelse vad gäller det som Edward Said (1993) förklarade genom hans teoretiska resonemang om orientalismen samt synen på individer som tillhör andra kulturer än de västerländska.

3.7 Internationellt muslimskt motstånd

En hel del vetenskapliga undersökningar har gjorts i syfte att erhålla kunskaper om attityder gentemot muslimer som lever i väst, majoriteten av dessa studier söker svar på skillnader och likheter i attityder riktade mot muslimer som lever och verkar i Europa före och efter den 11 september (Se ex. Fetzer

och Soper 2003). Liknande studier söker kunskaper om det muslimska motståndets karaktär varför vi valt att i detta avsnitt utesluta jämförande studier baserade på terrorattentatets efterverkningar.

En unik studie som lyfter fram antimuslimska attityder och motstånd är det projekt som kommit att kallas *Opposition and Support: A Study of Swedish Muslim Congregations*. Detta projekt resulterade i kunskaper om att muslimer i västvärlden upplever diskriminering, utsatthet samt exkludering från det övriga samhället till följd av sin tro. Studien som är ensam i världen om en representativ vetenskaplig översikt kring hur muslimer upplever sin sociala situation och position i den lokala hemmiljö sätter fokus på hur den muslimska oppositionen successivt ökat och bytt skepnad (Borell & Gardner 2010). Studien söker svar på hur representanter för de muslimska församlingarna upplever den lokala omgivningens svar på de verksamheter de verkar inom (ibid). Studien bidrar för övrigt till en kunskapsinsikt för hur dessa attityder ser ut i Europa och övriga västvärlden. Studien undergrävs av frågor som rör det muslimska motståndet, vilka erfarenheter som upplevts, hur den tar sig i uttryck samt motståndsaktiviteternas eventuella bundenhet till specifika situationer och platser. Studien resulterade i kunskaper om att minst hälften av de tillfrågade intervjupersonerna som representerar muslimskt förankrade församlingar har upplevt lokalt motstånd. Motståndet visar sig med utgångspunkt i studiens empiriska data ha en stark koppling till en nationell samt internationell antimuslimsk diskurs. Studien visar även på att muslimskt förankrade symboler som gör sig synliga på den offentliga arenan tenderar att väcka negativ uppmärksamhet och motstånd:

When a congregation launches plans to build a new mosque or to inaugurate new premises, the presence of Islam in the public space becomes concrete and antagonists find that they have a representation of the “alien” in their midst against which to direct their rage (<http://diva-portal.se>)

Detta är enligt studien en konsekvens av att närvaron av företeelser som representerar islam väcker känslor av att något främmande tagit plats i en för lokalborna välkänd och trygg hemmiljö samt att muslimska motståndare finner en konkret måltavla (Borell & Gardner 2010).

3.8 Slöjförbud

Motståndet mot moskéer och kvinnor som bär slöjor har ökat i Europa. Den erkända historikern Joan Wallach Scott sätter i sin bok *Slöjans praktik* ljus på hur det i Frankrike successivt under de senaste 20 åren blossat upp en hätsk debatt vad gäller slöjans förbud i skolan (Wallach Scott 2007). Wallach Scott klargör initialt i sin bok för hur debatten om slöjan tog fart i slutet på 80-talet och som sedermera skulle leda till ett förbud. Hon beskriver hur tre flickor förbjöds bära slöja under deras vistelse i skolan med hänvisning till de offentliga institutionernas religiösa frigörelse (ibid, 2007). Rykten kring händelsen spred sig snabbt och skapade protester som utgjordes av motstridiga grupperingar vilket inom kort lyfte frågan på en nationell nivå (ibid). Under denna episod vidtogs inga åtgärder på högre nationell nivå då den franska rättsinstansen uttalat att slöjan inte utgjorde ett hot eller stred mot fransk lag (ibid). Under 90-talet var debatten om slöjan mindre hätsk med enbart ett fåtal händelser som fick landet att minnas hur frågan om slöjan sattes på den franska samhällsagendan då eleverna bland annat

stälde krav om att den offentliga skolan skulle erbjuda muslimska elever halal-slaktad mat samt tillstånd att gå iväg från pågående undervisning i syfte att utföra bön (Froman 2006)

År 2003 togs frågan om slöjan upp igen, denna gång till följd av den franska inrikesministerns, Nicolas Sarkozys, krav om att identifikationshandlingar inte skulle få utgöras av bilder på individer som bär huvudduk (ibid). Detta krav skapade ett stort missnöje bland de franska muslimerna. Den dåvarande franska presidenten Jacques Chirac tillsatte till följd av de olika kraven en kommission som ämnades svara på frågor som rörde presidentstyret och religion. Efter ett halvår överlämnades dess information och åtgärdsförslag som bestod av analyser och översikter frambringade av kunniga experter på området kring religion och stat samt individer som utgjorde relevans för ämnet (Froman 2006). Som resultat av den tillsatta kommissionens arbete förbjöds större religiösa symboler i skolan vilket inkluderade den muslimska slöjan (Froman 2006). Förbudet om att bära huvudbonad spred sig utanför skolans murar och år 2010 blev det förbjudet att vistas i den franska offentligheten bärandes niqab och/eller burka (heltäckande slöja). Tidigare under samma år beslöt sig Belgien för att förbjuda heltäckande klädsel på offentliga platser.

4. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

I detta teoretiska avsnitt presenteras studiens teoretiska utgångspunkter, perspektiv och begrepp vilka används i analyserande syfte.

4.1 Synen på Islam och muslimer

Detta teoretiska avsnitt är relevant i syfte att åskådliggöra de aspekter som kan ligga till grund för informanternas upplevelse av motståndet när det kommer till böneutropets utövande.

Saids teori om orientalism förklarar strukturer och bilden av en avvikande grupp människor. Avvikelsen grundar sig i idéer och föreställningar som härstammar från myter. Said ger klagör för en bakgrundsbild kring hur det utvecklats en förvrängd bild av araben och muslimen. Saids teori om orientalism får i denna uppsats stå för den stomme varpå Gardells teoretiska utgångspunkt om islamofobi vilar på. Gardell frambringar en djupare och mer detaljerad bild av hur Saids övergripande förklaring kring bilden av araben och muslimen ser ut i Västvärlden och framförallt i Sverige. I denna uppsats använder vi således dessa två teoretiker i ett kompletterande syfte. Dessa två teoretiska utgångspunkter kommer att lyfta fram och därmed klargöra för hur skillnader mellan etnicitet, sedvänjor och religion får betydelse då dess anslutning tenderar att ordnas efter hierarkisk rang.

4.2 Orientalism och Islamofobi

Edward. W. Saids (1993) resonemang om orientalism lyfter fram postkoloniala konsekvenser och dess påverkan på det folk som lever eller härstammar från de geografiska områden orientalismen kommit att gälla. Said (1993) förklarar hur en uppdelning mellan västerlandet och resten av världen inrättats till följd av västvärldens två dominerande uppfattningar om orienten. Uppfattningarna ligger i

förförståelse och fördomar om att individer som lever inom dessa områden, orienten, besitter karaktärsdrag som motsvarar falskhet, hot och sinnessvagheter eller mystifikation, exotism och andliga kännetecken. Dessa perceptioner prövar Said (1993) genom att beskriva västvärldens subjektiva erfarenheter och därtill makten att ge den dominerande tolkningen av orientens folk (Said 1993).

Västerlandet och de regioner och människor som omfattas av orienten återges av en diskurs satt i motsatsförhållande till varandra. Å ena sidan beskrivs väst och dess tillhörande människor som bildade, hänsynstagande till det nutida och moderna, förståndiga samt att de områden som västerlandet inrymmer speglar korrekt och önskad demokrati. Å andra sidan står öst som representerar förtryck, icke rationella människor, system och organisering samt omoderna och varaktiga traditioner, ideologier samt värderingar. Vidare förklarar Said (1993) att dessa diskurser orsakat och bidragit till en ojämn fördelning av makt och dominans mellan väst och öst samt upprättandet av västvärldens fullständiga motbild (ibid.).

Således grundar sig västvärldens dominans över öst genom reproducerade och bestående uppfattningar och åsikter som skildrar öst (ibid.).

Den dogmatiska bilden som skapats om öst och dess folk har bidragit till långvariga konsekvenser till följd av dess svårighet att upphävas då diskursen varit bestående samt återgivande under en lång tid (ibid.). Reproducerandet och återgivandet av kunskaper, erfarenheter och skönlitteratur som präglat olika verk och konstutövare är likväl påverkade av de värderingar och traditioner samhället disponerar. Följaktligen innebär detta att förekommande attityder, normer och erfarenheter begränsar verkens frihet. Vidare betyder detta att kunskapsgenererande alster inte enbart baseras på objektiva grundade uppfattningar och skildringar av verkligheten. Said (1993) förklarar härmed att de läror som tillsammans utgjort skapelsen av orientalismen närmast grundar sig i rasistiska, imperialistiska samt etnocentriska erfarenheter av det som kommit att kallas orienten (ibid.).

På det sättet fungerar orientalismen liksom en kunskap som för det orientaliska till andra platser, exempelvis domstolar, fängelser eller handböcker i syfte att undersökas, studeras, värdesättas, dömas, kuvas eller härskas över.

Sammanfattningsvis består den enorma mängden kunskap som omfattas av Suids (1993) begrepp orientalism av uppfattningar som genomsyrats av värderingen om att västvärlden är överlägsen resten av världen (ibid.). Samt att detta har bidragit till ett ojämnt maktförhållande, utifrån västs egenskaper är överlägsna den kultur och det folk som lever eller härstammar från orienten (ibid.).

Historiskt sett grundar sig dagens islamofobi på de uppfattningarna som bildades under fyra betydelsefulla förlopp: korstågen i Heliga landet under medeltiden, Osmanska rikets erövring av europeiska stormakter samt dess uppluckring, och det skeende då europeiska stormakter koloniserade

större delen av den muslimska världen (Gardell 2011). Teorin förklarar hur occidenten och orienten kommit att bli varandras binära oppositioner genom att klarlägga de västerländska beskrivningarna om islam och dess anhängare som på ett intellektuellt plan ansågs vara ett outvecklat folk. Teorin lyfter upp den rädslan som existerar för att muslimska sharialagar ska kränka på den politiska och demokratiska stat Sverige är och lyfter upp de väsentliga delarna ur den kritiska diskursen gentemot islam i nutidens Sverige. Religiöst sett ansågs islams profet Muhammed redan under medeltiden vara en gudssvikare. Denna framtoning av islams profet skulle bli en tradition vilken skulle innebära en föreställning om att profeten Muhammed var en falsk profet som med sin lära kommit att fördärva den kristna läran. Denna uppfattning kom att leva vidare i flera århundraden. De framställningar samt den kunskapsproduktion som gjordes av islam och muslimer under medeltiden förstärktes, förenklades och byggdes på oundvikligen av de europeiska stormakternas koloniala expansion (ibid).

Gardell (2011) skildrar hur den svenska politiken på 1800-talet kunnat tala högt om och sträva för en svensk enhetlig folkstam där rasblandningar var en skymf skulle bevaras och skyddas i syfte att hålla en strikt invandringspolitik. Detta kom sedermera att förändras under 1900-talet kommit i takt med skiftning av ledning inom den politiska sfären. Numera förklaras således inte skillnaderna som baserade på rastillhörighet, ras har kommit att ersättas av termer i liknelse med ”kultur”, ”religion” och ”värde”. Dessa termer utgör således den utestängning som historiskt motsvarat den rasbaserade uteslutningen. Gardell (2011) framhåller att det rasistiska samspråket fungerar som ett system för utestängning utifrån tre samverkande beståndsdelar: kunskaper som bygger på skillnadsskapande, tron om föreställningar kring kollektivets gemenskaper samt formella och informella strategier som ämnar manövrera befolkningen samt kontroll av dess omfattning.

Användandet av begreppen kultur och religion utgör ett enklare och mindre tyngande sätt att använda än rasbegreppet samtidigt utgör begreppen kultur och religion ett större begreppsutrymme som kan definieras på många olika sätt beroende på sammanhang och intention. Begreppen har därutöver fått innefatta olika värderingar och skillnader mellan människor vad gäller deras säregenskaper. Vidare har denna tendens lett till att begreppen kultur och religion även gjorts till föremål för identifierande kunskaper kring ifrågasvarande kultur och religion. Dessa förfaranden skildrat de olika religionerna och kulturerna både på gott och på ont beroende på i vilket sammanhang kulturen eller religionen behövt presenteras.

Gardell (2011) lyfter fram hur oron och rädslan för islam och muslimer fått vidmakthållande tendenser genom dogmatiska och vedertagna framställningar och kunskapsströmningar. Vidare förklarar han hur nyhetsrapporteringar, läroböcker och media haft en samverkande effekt på den ensidiga kunskapen om muslimer som ett folk som enbart ägnar sig åt stenkastning och terrorism. Vidare förklaras detta ligga i den islamofobiska kunskapsbankens normfyllda tendens att producera vedertagna sanningar. I ett större sammanhang påvisar detta att det inte ligger i de enskilda journalisterna och författarnas vilja och rasism utan snarare att människan tycks vara fångad i språkets och de vedertagna sanningarnas begränsning. Nya fenomen och termer förstås med hänvisning till äldre begrepp och definitioner vilket

utgör den nya termens naturligt begränsade karaktär. Därutöver tenderar nytänkandet svårt att etablera och förstås i samhället. Dock sker omvandlingar, förnyelser och nedmonteringar vad gäller vedertagna kunskapsflöden vilket kan bevisas utifrån förändrade värderingar och normer över tid. Vårt att tänka på är medierapporteringens förhållande till nyhetsleveranser av avvikande, upplysande samt intresseväckande tendens. Detta bidrar i sin tur till att insikter i muslimernas egentliga nyhetsrapportering, liksom de muslimska ekonominyheterna, kulturnyheterna samt kändisskvaler, begränsas till de fenomen som kan utgöra ett intresse för de svenska nyhetsföljarna. Således bidrar medias konstituerande ensidiga kunskapsöverföring att mottagarna reducerar en helhetlig bild och bygger istället upp perceptioner om ”muslimen” utifrån de kunskaper som levereras genom nyhetsrapporteringen och som ersätter det vardagliga bland muslimer.

Sammanfattningsvis kan det uppges att den islamofobiska idéhistorien grundar sig i motsättningar mellan islam och kristendom samt föreställningar om att profeten Muhammed haft en kristen ambition men som sedermera efter misslyckandet med kristendomen velat förinta dess läror och istället ersätta den med islam. Studier om islamofobi beskriver hur strukturellt organiserade partier och grupper med antimuslimska värderingar och ideologier kommit att ta en större plats i de europeiska samhällena. I Sverige beskrivs Sverigedemokraterna som den organisation som fått störst fotfäste och som varit en avgörande roll av framställningen av de föreställningar om den konspirationsteori som ålagts muslimerna i Europa. Denna konspirationsteori grundar sig i rädslan om att muslimerna organiserat sig i planer om att ta över Europa och transformera dess nationer till islamiska stater (Gardell 2011). De muslimska religiösa yttringarna och dess betraktelse av väst kan enligt Gardell (2011) beskrivas härstamma och influeras av ett islamofobiskt tankemönster. Detta redogörs av författaren genom hur väst betraktar slöjan och tolkar, som något outvecklat och barbariskt. Kvinnors bärande av slöjan anses vara en företeelse som är förtryckande och stridande mot jämställdhet, som därför måste hämmas. Vidare förklaras det att beslöjade kvinnor bör ”räddas” från den orättfärdige företeelsen (ibid.). Gardell (2011) klargör för hur begrepp om ras ersatts av kultur och religion samt sekulariseringens inverkan på stat och politisk sfär genom att reducera och begränsa religionens offentliga yttringar till den enskildes privata angelägenhet. Vidare förklarar hur olika element samverkar och bidrar till uppkomsten samt upprätthållandet av negativa föreställningar om islam. Därutöver späds och befäst föreställningarna om muslimer utifrån kunskapsregimer som har sitt fotfäste i nyhetsflöden, media samt inom lärosäten och läroböcker.

4.3 Norm- och kulturkrock

I syfte att erhålla förståelse för hur ett motstånd kan påträffas mellan olika grupper av individer som på ett eller annat sätt inom gruppen identifierar sig med varandra lyfter vi härmed fram aspekter som kan utlösa konflikter i det vardagliga mötet mellan de. Som vi tidigare nämnt lyfter Said och Gardell fram skillnader och aspekter som har att göra med etnicitet, seder och religion samtidigt kommer de teoretiska begreppen normer och kulturkrockar i denna uppsats ha som syfte att förklara

konsekvenserna av att avvika från majoritetens normer, värderingar och trosuppfattningar. Dessa teoretiska begrepp kommer även att tydliggöra hur krocken mellan olika kulturer med utgångspunkt i Said och Gardells resonemang inte utgörs av jämställdhet och rättvisa sanktionssystem.

Detta teoretiska avsnitt används i kompletterande syfte till den föregående teoribeskrivningen om hur synen på muslimer och islam har präglats av en repressiv skildring, då väst har framställts vara överordnat öst. De teoretiska utgångspunkter i det kommande avsnittet kan utvidga förståelsen för vad sådana beskrivningar kan förklaras grunda sig i, samt hur individer från helt skilda kulturer och normer löper risk för en kulturkrock när de möts, till följd av de olika normsystem som härskar över deras tankesätt.

Normer kan förklara och omfatta de regler som finns inom den samhällsvetenskapliga och rättsvetenskapliga kulturen. Det finns två olika typer av normer, de sociala normerna och de rättsliga normerna. Den förstnämnda beskriver de regler som uppger det som kan anses vara en accepterad handling eller ett fullgott tankesätt och den sist nämnda beskriver de olika riktlinjer, lagar och praxis som finns beskrivna i de olika författningarna. Normer kan beskrivas som socialt reproducerade då dessa representerar olika företeelser som individer gemensamt värderar och som beskriver olika handlingsanvisningar. Normer kan beskrivas vara de förväntningar som gruppen har för hur individerna ska uppföra sig i olika situationer vilket innebär att dessa normer bidrar till att vissa beteenden förbjuds eller begränsas om gruppen inte accepterar de. De sociala normerna utgör enligt denna definition olika hänvisningar om hur individen ska uppföra sig och på det sättet konstruerar hur den sociala ordningen i verkligheten ska se ut. De rättsliga och sociala normer ständigt influerar varandra och på det sättet påverka individernas beteende i samhället. Dock kan man beskriva de sociala normerna som olika handlingsdirektiv för hur individerna ska uppföra sig vid olika situationer för att kunna bli accepterade bland majoriteten och tillhöra gruppen därför kan det konstateras att sådana normer i högre utsträckning påverkar individerna än rättsliga normer. Men det är betydelsefullt att beakta hur rättsliga normer ständigt samverkar med de sociala normerna. (Baier & Svensson 2009). När individen bryter emot en norm kan den sanktioneras. Syftet med sanktionssystemet kan oftast beskrivas vara som ett sätt att upprätthålla den önskade handlingen och kan förklaras vara den bidragande faktor till den sociala ordningen och kontrollen som genomsyrar samhället (ibid.). Normerna kan beskrivas inneha två utgångspunkter, den ena genom social kontroll och ordning, den andra genom social sammanhållning. De sociala normer är sådana värden som alla individer ska följa och rätta sig efter för att kunna tillhöra gruppen, och på det sättet underkastar man sig den sociala kontrollen då detta förutsätter att man kan tillhöra gemenskapen. Detta är orsaken till varför många traditioner och kulturella sedeläror existerar vilket förklarar varför sådana starka normer blir stabila och svårföränderliga då de tillhör en social enhet i ett samhälle som kan fungera som en kultur (ibid.). I ett land som Sverige finns individer från olika länder med olika kulturer och deras betraktelse och förståelse av varandras normer kan vara skiljaktiga och problematiska. Deras syn och uppfattning om varandra kan skilja sig åt då dessa har olika kulturer med olika normer, värderingar, världsbilder och

visioner. Dessa aspekter kan skilja sig enormt från kultur till kultur. Den kulturen individen innehar påverkar dennes tolkning och förståelse av omvärlden. Det man lär sig genom ens egen kultur, är hur man ska betrakta och förstå andra människor samt hur man ska tolka andra kulturer. Därför kan synen på de olika kulturerna vara skiljaktig då något som uppfattas vara normal inom en specifik kultur, kan betraktas som icke normal inom en annan kultur. Andra kulturer kan betraktas inneha olämpliga normer och traditioner i jämförelse med den egna kulturen som anses vara den normala och önskvärda. Sådana föreställningar uppstår vidare vid möte med individer från helt skilda kulturer som eftersträvar olika visioner, eftersom individen tvingas att reflektera kring de olika kulturella aspekter kontinuerligt då detta påverkar individernas uppförande och handlande (Goldberg, 2005).

När individer från olika kulturer möts sker en interaktion mellan de och eftersom Sverige beskrivs vara ett mångkulturellt land kan det vara angeläget att belysa hur sådana kulturmöten löper risk för en kulturkonflikt. En sådan konflikt kan uppstå när en minoritet har en annan kultur än majoriteten då dessa har olika visioner, normer och värderingar. Dess tänkesätt om omvärlden, förståelse samt deras syn på varandra kan vara skiljaktiga. Därför kan sådana skiljaktigheter bidra till att individer från olika kulturer kan vara kritiska och ifrågasättande gentemot varandra, då individer med andra kulturer kan upplevas ha annorlunda världssyn och levnadssätt än den egna eftersom olika kulturaspekter vävs in. Sådana skiljaktigheter som skapar kulturkrocken kan minimeras om de olika grupperna innehar kunskap och förståelse för andras kulturer, då detta främjar att en ömsesidig interaktion inträffar mellan individer från olika kulturer (ibid.). Brist på kunskap till de andra kulturerna kan orsaka en osäkerhet hos individen att inte kunna förutsäga ens agerande vid interaktion med individer från andra kulturer.

Individernas förståelse och bedömning av andra kulturer kan ske utifrån två olika perspektiv, som kallas för ett etnocentriskt eller ett kulturrelativistiskt perspektiv.

Det etnocentriska perspektivet belyser att tolkningen och betraktelsen av de andras kulturer sker utifrån bedömarens egen kultur som referensram, då den anses vara den lämpligaste, hedrade och den centrala kulturen. Man är misstänksam och kritisk till andra kulturer. Det perspektivet illustrerar att den egna kulturen betraktas vara överordnad de andra kulturer, som tolkas vara underordnade den egna kulturen. Inom detta perspektiv har väsvärlden hämtat sina argument under kolonitiden, för att legitimera och rättfärdiga sina förtryckande handlingar mot individer som innehar andra kulturer och visioner

Det kulturrelativistiska perspektivet beskriver att bedömaren avstår från att bedöma andra kulturer då det istället ska vara individer från dessa kulturer som själva bidrar till denna beskrivning för hur deras kultur ska tolkas och förstås. Bedömaren enligt det perspektivet kan beskrivas vara impotent, att på egen hand kunna förklara andra kulturers visioner därför bör individerna från den specifika kulturen själva delta i bedömningen och beskrivningen av deras erfarenheter, traditioner och den egna kulturen. Inom det perspektivet ifrågasätter man inte de kulturella skillnader, då dessa betraktas som något positivt för att kunna leva tillsammans (ibid.).

Sammanfattningsvis kan denna teoretiska tolkningsram bidra till en djupare förståelse för hur individer med olika kulturer tenderar att misstolka varandra om inte en positiv närhet skapas mellan de, med utgångspunkt i skapandet av en rättvis förståelse för de andras kulturer med deras framföranden i fokus.

5. RESULTAT OCH ANALYS

I detta kapitel framförs en tolkning av studiens empiriska underlag som ligger till grund för informanternas subjektiva upplevelser och deras erfarenheter. Vidare kommer denna tolkning att göras till föremål för en analys utifrån teoretiska begrepp, perspektiv samt resonemang. Med utgångspunkt i studiens metoder sammanfogas här efter teoretiska utgångslägen med det förevarande empiriska materialet. Kapitlet är disponerat på så sätt att den delas in utifrån relevanta teman med utgångspunkt från de centrala resonemang som lyfts fram ur det empiriska materialet. I syfte att förenkla mottagarens läsning har vi valt att analysera det empiriska materialet i takt med dess presentation.

5.1 Den mångsidiga religionsfriheten

Som det i bakgrunden presenterats är rätten till religionsfrihet allmängiltig och regleras i den svenska lagen. Denna författning riktar sig till samtliga svenska medborgare vilket innebär att den inte specificerar sin målgrupp, vilket innebär att varje individ med utgångspunkt i religionsfrihetens karaktäristika och inom ramen för vad som anses tolererat kan tolka förevarande lag utifrån sig själv. Följaktligen finns inte en enhetlig definition av vad religionsfrihet innebär generellt. Följande tre citat kan beskriva hur informanterna tenderar att förstå denna rättighet med utgångspunkt i de egna konstruerade tolkningsramarna:

”... religionsfrihet regleras ju i en av våra grundlagar så den är viktig, jag tycker att den är det, för mig är den en frihet liksom från att man ska vara tvungen att ha religion och att tro på Gud eller något heligt. Man ska kunna tro på vad man vill och inte vara tvungen till att vara kristen eller muslim som det är i vissa länder där landet uttalar sig att följa typ sharialagar, då är man tvungen till att följa islam. Det är ju inte så i Sverige så ingen är tvungen till något här är det demokrati och man ska kunna säga och tycka och tro på det man vill...”

”... det är ju en rättighet alla svenska medborgare har, att tro på det de vill faktiskt eller inte tro alls ... jag menar att ha religionsfrihet ska inte vara på bekostnad av andra människor och trampa på demokratins grundprinciper ... denna lag är också något som man har lagt för att främja människors rättigheter att kunna praktisera sin religion men det ska inte ske på ett sätt som kränker andra ... man måst ju ta hänsyn till ett demokratiskt samhälle som Sverige så det är viktigt att alla ska trivas inte bara vissa grupper och ta hänsyn till deras önskemål...”

”... frihet från religioner och allt som sker med tvång, det är en viktig lag och rättighet som vi faktiskt har här, därför kan det uppstå problem när vissa religiösa grupper ska tvinga andra icke religiösa att uppleva deras religiösa traditioner och kulturer ...”

”... att religion inte ska visas offentligt, inte på ett sätt som icke religiösa ska uppleva som ett påhopp mot

deras icke religiösa åsikter eller levnadssätt... vi ska befrias från sådana tankar...”

” ... så länge man inte stör andra så kan man utöva sin religion, så länge man inte ska kräva att sin religion ska ha företräde framför allt annat som vi har här ... vissa principer ska komma före ens egna religiösa åsikter ...”

Argumenten som lyfts fram ovan beskriver religionsfrihetens flertydiga betydelse för respektive informant. De olika förståelserna av begreppets innebörd skiljer sig åt beroende på den egna personen och hur religionsfriheten kan påverka individens tillvaro. Således beskriver citaten hur varje informant tenderar att anpassa tolkningen av religionsfrihet utifrån de egna subjektiva tolkningarna.

Informanterna beskriver religionsfriheten med en definition som innefattar att individer har en rättighet att inte tro på någon specifik religion, vilket förklaras vara syftet men införandet av denna lag.

En annan aspekt kan beskrivas utifrån det första citatet som redogör för kopplingen mellan religionsfriheten och demokrati men som klargör att demokrati är något som man i Sverige strävar efter då det inte finns sharialagar som styr samhället. Informanten i detta citat förbinder begreppet religionsfrihet eller religionsbundenhet med sharialagar som finns inom vissa muslimska länder och beskriver att detta inte kan framställa demokrati. Citatet belyser att det som informanten vill förklara med religionsfrihet är att detta inte ska kopplas med islam eller muslimska seder då den anser att det inte är intentionen med denna rättighet. En sådan aspekt kan förstås med utgångspunkt i det teoretiska resonemanget vad gäller den rådande islamofobiska diskursen (Gardell 2011) som influerar samhällsmedlemmarna och deras tankekonstruktion. Den beskriver hur islam enligt västerländska skildringar kan anses vara grundad på något outvecklat därför förklarar informanten sharialagar i motpol till demokrati. Shariaalagar som motpol används som en referensram för att utmärka de egna lagar som något önskevärt, vilket kan belysa vad informanterna associerar begreppet med.

Utifrån ovan beskrivna uttalanden kan utmärkande aspekter lyftas fram vad gäller synen på islam som en religion som förknippas med icke demokrati som styrs av icke invecklade lagar. Teorin om islamofobi (Gardell 2011) redogör för hur västvärlden har en negativ uppfattning om islam och muslimer som ofta förknippas med hotfullhet och något icke önskevärt. De västerländska beskrivningarna redogör för hur deras syn på islam som en outvecklad religion, förståndsmässigt. Den islamofobiska diskursen lyfter upp hur individer som härstammar från väst har en rädsla för islams sharialagar då dessa kan uppfattas hota de demokratiska principer som västvärldens länders ideologier vilar på (Gardell 2011). Islam är en religion som för informanterna associeras och relateras till sharialagar och upplevs vara något skrämmande för det västerländska samhällets existens.

Det kommande citatet är mångtydigt och betydelsefullt för att kunna förstå hur begreppet religionsfrihet samt dess syfte, sammankopplas med ett sekulariserat land:

”Alltså för mig innebär det att vi ska vara fria från religion från allt som har med religion att göra. Sverige blev ett sekulariserat land och detta innebär att vi inte ska ha något i vårt samhälle som ska styrka en viss religion ... vi ska inte behöva tro på en Gud betyder det. Det är just vad religionsfrihet är, så jag förstår

inte hur andra tolkar det och hur det ska hänga ihop med allt annat som främjar religiösa åsikter ... att ha religionsfrihet betyder att religionen ska praktiseras hemma och inte ute det är något privat så att inte andra drabbas av vissas handlingar som anses grunda sig i något religiöst ... Jag tycker att innebörden av religionsfriheten är att bevara det sekulariserade staten och samhället ... man ska inte tvingas att tro eller ens komma i kontakt med något som man inte tro på faktiskt, det är ett demokratiskt land ...”.

Informantens beskrivningar klargör för att syftet med denna rättighet är att ett sekulariserat samhälle ska främjas genom att inte tro på någon religion då detta tillhör den privata sfären och att detta förutsätter demokrati. Informanten belyser däremot förståelsen för begreppets intention vad gäller att främja individers religiösa ståndpunkter men i en begränsad utsträckning, då den uppger att de religiösa yttringarna bör praktiseras hemma och inte i den offentliga miljön.

Sammanfattningsvis kan det beskrivas att informanterna skildrar för en framställning av att religionsfriheten är något som ska främja landets demokrati vilket anses kan hämmas om en religiös grupp uttrycker sina religiösa yttringar i offentligheten då dessa menar att religionen är något som ska praktiseras privat och inte offentligt. Det sista citatet ovan tydliggör detta med utgångspunkt i hur förutsättningarna inom ett sekulariserat samhälle ska främja en frigjordhet till religioner, som kan beskrivas ha sin utgångspunkt i de rådande normerna i samhället. I det kommande avsnittet förklaras hur synen på individer från andra kulturer och förståelsen för deras erfarenheter samt livsstil kan påverkas av hur man betraktar och förstår kulturbegreppet.

5.2 Kyrkklockan och böneutrop

Tradition och kultur utgör mer eller mindre en del av samtliga informanters beskrivningar och definitioner av religionsfriheten. Mångtydigheten av begreppet religionsfrihet samt respektive informants definiering av begreppets omfattning inkluderar även andra relevanta aspekter som ligger nära till hands när vi talar om religion.

En annan aspekt som kan relateras till den islamofobiska diskursen och som tydliggör hur den kan förstås i relation till de rådande normerna i ett visst samhälle är kyrkklockans betydelse. Normer tenderar att besitta en inneboende social kontroll som är med och påverkar regelbunden ordning i samhället vilket följaktligen leder till förutsägbarhet mellan individer och strukturer. Vidare klargör Baier och Svensson (2009) för att normerna tar sig i uttryck genom dels dess kapacitet att styra den sociala kontrollen och ordningen och dels genom dess makt över den sociala gemenskapen och individers integrerande möjligheter. Således innebär detta att individer mer eller mindre tvingas förhålla sig till normen på ett eller annat sätt i syfte att tillhöra gemenskapen. Författarna klargör för att individen underkastar sig normen i syfte att bibehålla eller få tillträde till en önskad gemenskap. Normernas utgångspunkt kan beskrivas vara grundade i vad som anses vara acceptabelt bland samhällets medborgare då det finns olika normsystem inom olika kulturer (Goldberg, 2005). Dessa normsystem och mönster kan härstamma från väst framställning av orienten som Siad (1993) redogör för. Vidare uppger författaren att väst besitter makt över att realisera subjektiva framställningar vad

gäller hur orienten, dess normer och traditioner ska förstås av människor (ibid.). Detta skapar i sin tur en förförståelse hos människor vad gäller hur de ska förstå och betrakta det muslimska normsystemet med utgångspunkt i religiösa betingelser, vilket ger upphov till en kulturkrock i tidigt skede.

Sådana tolkningar kan förklaras utgöra grunden för informanternas tolkningsramar vad gäller synen på religionsfrihet och dess relation till religiösa yttringar. Informanternas diskrepans vad gäller tolkningen av detta kommer att förklaras i nästa avsnitt genom de kommande citaten som redogör för olika beskrivningar som kan utmärkas vad gäller tolkningen av religionsfriheten med utgångspunkt i relationen mellan kyrkklockan, religion och kultur.

Detta blev tydligt då vi ställde frågor kring kyrkklockans betydelse för informanterna. Dock blir det tydligt att definitionen är avhängig vad som betraktas vara religiöst eller kulturellt. Nedanstående citat klargör för dessa skiljaktigheter. När vi ställde frågor kring kyrkklockor och deras syn på det med utgångspunkt i religion då beskriver informanterna:

”kyrkklockor är något som har funnits i Sverige sedan länge, det kan förklaras vara något traditionellt, det är inget religiöst för många svenskar idag tror jag, det är precis som när man firar julafton och jag är ju inte kristen, man gör det även om man inte tror på Jesus eller kristendomen, de dagarna har en speciell traditionell värde ser jag det som, något kulturellt kan man nog säga ”

”jag tycker inte att kyrkklockan är något som kan relateras till religionsfriheten, det är något helt annat, det här är ju något som har funnits sedan länge och det ska de ju vara, det är ju en del av ett land som Sverige, det är det som kanske skiljer oss från andra länder som inte har liknande, det utgör något traditionellt ... nej jag upplever inte att ljudet är störande man är ju van med det och det är normalt”

”... kyrkklockan är ju ett ljud, ingen predikan, så den är inte störande på det sättet ... det finns ju i hela Europa till skillnad från böneutrop...”

” ... kyrkklockan är harmonisk känner jag, man hör inte en människas röst som ska leda något från någon Gud... kyrkklockan upplevs inte störande av de flesta ...”

”... det har alltid funnits i vårt land och det ska de ju, man kan inte ta bort alla sina traditioner trots allt... eftersom man har växt upp med det ljudet så lägger man inte något märke till det, det är ju inget onormalt eller främmande för oss i det här landet, man reagerar ju inte på att det är något som man bli störd av, det är ju bara ett ljud ingen musik eller något tal direkt”

Citaten klargör för en enhetlig bild från samtliga informanter då synen på ljudet från kyrkklockorna tycks vara en vardaglig företeelse i Sverige och att den utgör en traditionell mening snarare än att den har en religiös innebörd. Informanterna uttrycker en positiv inställning till ljudet av kyrkklockan och dess existens samt att informanterna utgår från att kyrkklockan är en vedertagen tradition.

Informanten i det första citatet beskriver att man firar jul trots att man inte är kristen vilket framställer dennes syn vad gäller vilka religiösa ursprungliga företeelse som kan anses vara normala då denne definierar kyrkklockan med utgångspunkt i traditionella belysningar samtidigt som denne beskriver att julfirandet är viktigt för den personligen men relaterar det sedan till kulturen.

Informanternas definition och relatering till den sekulära staten används för att gynna deras tillvaro då

dessa beskriver vissa religiösa yttringar som något stridande mot den sekulära staten medan andra religiösa yttringar som exempelvis kyrkklocka och julfirandet som ett traditionellt fenomen. Detta kan beskriva hur informanterna hanterar innebörden av den sekulära staten för egen vinning med utgångspunkt i deras ideologier som är grundade i en islamofobisk tankekonstruktion (Gardell 2011), då dessa beskriver en tydlig negativ syn på de yttringar som förknippas med den muslimska religionen. En sådan åskådning bidrar till att de befäster deras position som en överordnad grupp som avgör vilka tolkningar som ska anses vara normala och acceptabla då dessa relaterar deras beskrivningar till normerna och logiska resonemang som råder i samhället.

Denna diskrepans kan tolkas grunda sig i acceptansen för vissa fenomen som tolkas medvetet med utgångspunkt i traditionen för att kunna skildra religionsfrihetsbegreppet som en gynnande faktor för den enskilde. Följaktligen bidrar detta till att betraktelsen vad gäller kyrkklockan som en normal företeelse kan förklaras grunda sig i svenska traditioner som accepteras i en grupp vilket kan beskrivas vara en del av de sociala normerna som vi tidigare förklarade i den teoretiska ramen. De sociala normerna (Baier & Svensson 2009) framställs vara de handlingar och fenomen som inom den givna gruppen kan accepteras och förstås som normala. Detta innebär följaktligen att det som går utanför dessa ramar för vad som konstrueras vara ett socialt normalt fenomen kan beskrivas vara det som utgör det icke normala, som inte accepteras. Detta bildar i sin tur en skildring vad gäller vilka företeelse som förstås vara normala då de relateras till en traditionell aspekt, medan de icke acceptabla betraktas tillhöra den religiösa sfären och inte framställs vara traditionella. Detta innebär följaktligen att det sker en hierarkisk rangordning mellan de religiösa betingelser då kyrkklockan tolkas vara normalt då den utgör en tradition för gruppen, medan böneutropet uttrycks vara något främmande och religiöst. Kyrkklockan förstås som en icke religiös betingelse och informanterna uppger att de inte tror på en specifik religion, trots att de firar jul, men samtidigt betraktas denna företeelse som en normal och acceptabel norm. Det företeelsen relateras till ett traditionellt ursprung som inte har någon utgångspunkt i kristendomen enligt informanterna, dock kan det första citatet beskriva diskrepansen vad gäller synen på religionsfrihet, kyrkklockan och traditionen.

De kommande citaten sammanfattar informanternas skildring på hur kyrkklockan anses vara något traditionellt och accepterat trots dess härstamning från den kristna religionen, medan moskéns böneutrop kan förklaras vara en påtvingade religiös upplevelse:

”... nej det är en stor skillnad mellan kyrkans klocka och moskéns böneutrop, Sverige är inte ett muslimskt land men var kristet förut... så man kan inte ta bort ett lands kultur för att kunna ta bort ett nytt osvenskt eller oeurpeisk grej som böneutrop...”

”... när man åker till ett land med en annan kultur ska man ta efter landet kultur och inte tvinga hela samhället att följa sin egen religion för att den anses vara det enda rätta ...”

”... kyrkklockan för många svenskar är något kulturellt tror jag, man skulle inte kunna ta bort den, då försvinner en stomme från det hela ... att höra den plinga är härligt trots att jag själv inte är kristen eller går till kyrkan ...”

”... ja denna koppling har man ofta hört, men jag tycker inte att det är samma sak för att det som händer i

våra svenska kyrkor händer inte i moskéer ... kyrkorna hämmar inte jämställdhet som exempelvis moskéer där kvinnor och män inte kan be tillsammans, därför så utgör inte kyrkan eller dess klockor något som vi inte står för ...”

De ovan beskrivna citat kan redogöra för hur vissa företeelser kan förklaras vara något normalt, som enligt ovan framställer kyrkklockan som en normalt och traditionellt företeelse med utgångspunkt i de svenska sedvänjorna. De olika företeelser rangordnas hierarkiskt beroende på de olika normsystem som influerar individer med olika kulturer. Individens tolkningsramar och utgångspunkter i stor utsträckning påverkas av det normsystemet den följer som består av olika normer, värderingar och ideologier.

I de kommande citaten kan denna diskrepans tydliggöras, då vi frågade informanterna om deras syn på böneutropet med utgångspunkt i religionsfrihet. Detta kan förklaras med hjälp av Edward W. Saids teoretiska definition av orientalism (Said 1993) som skildrar för hur västvärlden dominerar över de gällande normerna som beskrivs vara rationella och giltiga. Detta sker genom en dominans när det kommer till vilka ståndpunkter man besitter med utgångspunkt i uppfattningar grundade i hur väst dominerar över öst gällande vilka värderingar, ideologier och traditioner kan förklaras vara överlägsna. Eftersom islam härstammar från en kultur med normer som är skiljaktiga än den västerländska, sker en hierarkisk rangordning mellan de olika normsystem då muslimska normer och sedvänjor förklaras vara olämpliga. Sådana resonemang kan skildras i informanternas beskrivningar i de kommande citaten:

”alltså eftersom vi bor i ett sekulariserat land som främjar religionsfrihet så innebär detta att ingen människa ska behöva lyssna på något som är religiöst eller som vänder sig till en viss religiös grupp... man kan inte tvinga någon till något den inte vill eller är intresserad av ... om man själv inte är muslim tror jag inte att man är intresserad av att höra ett böneutrop som ropar: Gud och att Gud är den enda offentligt ... man är inte tvungen till detta i Sverige ... vill muslimerna ha det kan de ha det inomhus så de själva kan lyssna på det, inte hela området ska behöva tvingas till det”

”... det finns lagar i vårt land och alla är grundade på demokrati och det är vår huvudprincip, böneutrop går emot detta då man tvingar alla människor att lyssna på något som strider emot hela samhällets principer... ”

... även om Fittja moské har fått tillstånd av polisen att ha bönepredikan så betyder det inte att det är rätt eller acceptabelt ... det upplevs av många som kränkande då man känner att man har förlorat sin rättighet att vara respekterad, jag menar att genom att ha böneutrop så trampar man på andra människors åsikter, icke muslimer, de som inte vill ha något sånt i vårt land ... eftersom vi bor i ett demokratiskt samhälle kan man inte strunta i lagarna bara sådär, alla våra lagar ska vara grundade på mänskliga rättigheter därför har vi inte tvångsäktenskap eller vi tvingar inte kvinnor att ha på sig slöja eller att inte hälsa på män... att demokratins principer ska gälla alla medborgare ska komma före religiösa gruppers önskemål ...”

Dessa citatet tydliggör hur de sociala normerna som Baier & Svensson (2009) beskriver vad gäller de accepterade handlingar i samhället anses enligt informanten ska förstås vara överordnade de rättsliga

normerna då den uttrycker att trots polisens beviljande vad gäller böneutropet i Fittja är det fortfarande ingen accepterad företeelse eftersom den värderas strida emot samhällets principer. Motståndet enligt denna teoretiska definition kan förklaras vara en sanktion som syftar till att tydliggöra en icke acceptans för denna företeelse. Detta förklarar och bekräftar författarna teoretiska resonemang vad gäller hur de sociala normerna i högre utsträckning än de rättsliga normerna, inverkar på individerna social sammanhållning då det är nyckeln till individens förutsättning att kunna få tillgång till gemenskap. Enligt informanten strider muslimerna emot de sociala normerna genom denna handling och skall därför sanktioneras genom ett motstånd och en uteslutning från gemenskapen då dessa besitter annorlunda normer och värderingar. Den rättsliga normen i det sammanhanget som utgör det rättsliga beviljandet av böneutrop saknar legitimitet enligt informanten, då den strider emot samhällets normer, vilket följaktligen förutsätter att förklaras vara underordnad den sociala normen. Vidare tydliggörs hur det muslimska normsystemet beskrivs vara motstridig till de västerländska principerna och därför kan böneutrop inte anses vara lämplig i Sverige:

”... om man inte är muslim så tror jag inte att man tycker att det är trevligt att lyssna på saker man inte förstår eller tror på det gör man ju inte, jag gör inte det och även när jag åker utomlands men jag kan inte tvinga de att sluta med det där, däremot så passar inte det här, och därför ska man anpassa sig till det landet man åker till ...”

”... böneutrop är något som inte tillhör här och därför har vi inte velat ha den här, dess koncept passar inte här med vår kultur, därför har vi religionsfrihet, vi är inget muslimskt land ... att vissa grupper ska ha företräde med deras kultur och begära att ingen ska ifrågasätta den funkar inte här ... när man flyttar till ett nytt land ska man ta hänsyn till deras kultur tycker jag, speciellt om det är ett demokratiskt land ...”

”... jag vill inte vara för hård nu, men ett land som Sverige står för mänskliga rättigheter och ska inte främja värderingar som står för förtryck och tvång ... islam kan många människor associera med dåliga erfarenheter, inte minst här och internationellt också ... att tillåta ex böneutrop i Sverige betyder att man stödjer alla deras tankar och principer det ska vi inte göra här ... Gud kan man vända sig till hemma tycker jag, man behöver inte visa alla det ...”

”... man kan inte begära att få rätt att utöva sina sharialagar här i ett demokratiskt samhälle ... sharialagar grundar sig i icke demokratiska principer som inte passar in i vårt Sverige ... böneutrop är en sådan grej man kan inte tvinga folk att underkastas Gud i det offentliga rummet ... jo kanske i Iran men inte i Sverige ... här är det religionsfrihet och demokrati ... att bli tvingad till att lyssna på sådana religiösa saker är absolut inte önskvärdt för oss som inte tror på Gud eller Islam...”

De ovan beskrivna citat framställer hur en gränsdragning och ett tolkningsföreträde sker, mellan vad som kan anses tillhöra ett demokratiskt samhälle som Sverige och vad som tillhör ett outvecklat samhälle som en av informanterna skildrar med Iran. Tolkningen av religionsfriheten kan beskrivas ske utifrån ett perspektiv som gagnar informanterna då tolkningen av böneutropet beskrivs strida emot religionsfrihet men inte kyrkklockan som uppges vara en traditionell företeelse. Utifrån det västerländska normsystemet och de samhälleliga normer som styr majoritetssamhället kan muslimska

religiösa yttringar anses utgöra det som icke är normalt och acceptabelt då dessa religiösa betingelser, som böneutrop, inte anses vara lämpligt grundade då den härstammar från det muslimska normsystemet, som enligt informanterna förknippas med icke demokrati och sharialagar. Sådana illustrationer bidrar till en hierarkisk fördelning gällande tolkningsföreträdet av religionsfrihetsbegreppet men även av vilka normer som ska ha företräde i den befintliga samhället samt hur dessa ska förhålla sig i den. Dessa ovan nämnda normer kan förklaras grunda sig i orientalismens karaktärsdrag vad gäller hur väst har en dominans över vilka skildringar som ska beskriva öst, samt över vilka åsikter som skall värderas högre än andra, med de västerländska överst i hierarkin (Said 1993). Dessa beskrivningar kan djupare förstås med Gardells (2011) redogörelse för hur strukturellt organiserade grupper med antimuslimska värderingar och ideologier kommit att ta en större plats i de europeiska samhällena, då dessa har en rädsla att för att det muslimska normsystemet ska influera den västerländska.

De svenska religiösa ståndpunkter anses utgöra något traditionellt som är normalt. De muslimska religiösa yttringar anses tillhöra ett odemokratiskt samhälle som främjar sharialagar och hämmar demokrati därför kan de inte accepteras enligt normerna. Sådana skildringar kan med hjälp av Sids (1993) teoretiska resonemang av orientalism, skapas genom västvärldens dominans och tolkningsföreträde över i det här fallet, vilka företeelser anses vara religiöst eller traditionellt betingat. Detta förklaras vidare av Said (1993) då han har redogjort för hur sådana diskurser orsakat och bidragit till en ojämn fördelning av makt och dominans mellan väst och öst samt upprättandet av västvärldens fullständiga motbild.

5.3 Kunskapsbrist

Individer med olika normsystem tenderar att missförstå varandra om dessa inte besitter kunskap om varandras kulturer och normer, vilket kan orsaka en förförståelse och ett motstånd mot varandras levnadssätt, traditioner och normer. En sådan kunskap ska inte frambringas med den ena gruppens tolkningar och uppfattning, då detta åstadkommer en normkrock. Den berörda gruppen som skall värderas, ska vara delaktiga i skildringen av deras normer och kultur för att undvika den så kallade kulturkrocken. Innebörden av detta förklaras i det avsnittet genom de kommande citat som redogör för hur ett motstånd kan vara framkallad av en kunskapsbrist.

Brist på förståelse och kunskap om den muslimska kulturen och dess sedvänjor kan med utgångspunkt i böneutropets innebörd och funktion exemplifieras i de kommande citaten:

”... har ingen aning om vad böneutrop säger, eller vill säga till människor eller vad den gör för muslimer”

”... böneutrop är något många kan uppleva som störande och påtvingande då den är något som inte är vanligt och inte tillhör de svenska sedvänjor ... det kan finnas i andra länder som ex Saudiarabien men inte i ett demokratiskt land som Sverige... jag tror att den pratar om islam på något sätt”

”... jag vet inte vad den säger, har inte heller fördjupat mig i det, det känns bara som något onormalt och obehagligt skulle jag vilja säga ... jag förstår inte heller varför det ska vara via en högtalare så alla ska höra och varför så viktigt på fredagar ...”

”... jag tycker bara att den är opassande här och speciellt för de som inte är muslimer ... jag vet inte riktigt vad den säger, men något bön är det i alla fall som alla människor inte ska behöva lyssna på ...”

De ovan beskrivna citat kan tydliggöra samhällets normers betydelse vad gäller böneutropet och dess tolkning. Böneutropets innebörd och betydelse kan inte riktigt förklaras av informanterna då dessa inte begriper vad den innebär för muslimer men även vad dess existentiella betydelse är. Citaten redogör för hur informanterna har utgått efter ett etnocentriskt perspektiv (Goldberg, 2005) vid deras tolkning av denna kulturella eller religiösa företeelse, böneutrop. Muslimernas erfarenheter och upplevelse av böneutropets innebörd inte har tagits i beaktning eller tillfrågats, som det kulturrelativistiska perspektivet eftersträvar, vilket kan förklaras vara orsaken till uppkomsten av en konflikt mellan två grupper med olika kulturer och normer. Då icke muslimer skapar en egen subjektiv tolkning och framställning av den muslimska kulturen, i ljuset av den egna kulturen och normsystem som överlägsna (ibid.).

Informanterna belyser hur deras åsikter kring en ovilja vad gäller böneutropet existens, grundar sig i en okunskap om den muslimska kulturen. Den kunskap som de besitter och uttrycker kan beskrivas härstamma från den islamofobiska traditionen (Gardell, 2011) som skildrar en negativ syn på islam samt dess sedvänjor. Detsamma gäller medias framställning av hur muslimer förknippas med ett normsystem som strider emot de västerländska demokratiska normerna. Individer som inte besitter kunskap om den andra kulturen samt som inte intresserar sig för att ta del av dess folks erfarenheter, riskerar att hamna i den förblindade bilden som media skildrar islam samt muslimer med.

Brist på kunskap och förståelse för andra normsystem än sin egna kan beskrivas vara orsaken till de religiösa och etniska konflikter som de mångkulturella samhällena genomgår (Goldberg, 2005).

5.4 Synen på Islam som motpol till västvärlden

Informanterna skildrar för deras syn på islam och dess ideologi genom beskrivningar förknippade med värderingar som strider mot det demokratiska samhället vilket förklaras vara grunden till varför de inte anser att dess ideologier är lämpliga i Sverige.

Detta kan även beskrivas av nästkommande citat då informanterna förklarar hur islam tolkas som en religion som hämmar demokratiska principer och värde:

”... sen har vi massor annat i landet som inte får ske i ett land som Sverige som exempelvis att man ska begära halal slakt, jag tänker bara att om dessa människor vill leva efter andra levnadsvanor än de svenska så kanske de inte passar in här, och jag förstår att de inte kan flytta till deras hemländer men då gäller det att anpassa sig till det samhället man själv valde att flytta till, men inte genom att ändra på den inte på det här sättet ...”

”... ingen i Sverige tror jag har glömt terrorattacken i Stockholm som hände och som grundade sig i någon muslimsk religiös trend, man kan inte acceptera sånt i Sverige, vi måste ju behandla alla människor på lika villkor men det ska inte gälla även när något överskrider gränsen, som ett bombhot eller bombattack, sådana värderingar ska inte spridas, och man måste vara tydlig med att visa att de normer

som strider emot samhällets principer inte är acceptabla och ska hämmas, det måste man vara tydlig med för att dessa människor ska inte våga göra sånt i Sverige ... jag tror inte att de förstår att sånt inte är acceptabelt om man tillåter böneutrop som främjar deras ideologier om att det inte finns något större eller mer värdefullt än Gud, det tror jag inte ...”

”... tyvärr så har innebörden och syftet med islam som religion varit motstridigt då man har sett mycket negativa saker som kommer därifrån som vi i Europa inte kan acceptera, hedersmord och sånt som finns i Iran och Irak och de länderna... man kan känna att den strider emot de mänskliga rättigheter som vi här bygger på ...”

Vidare kan dessa citat tydliggöra hur det sker en koppling mellan bombattentatet som skedde i Stockholm och som beskrevs vara en trend inom den muslimska religionen. Informanterna redogör för betydelsen av att uppvisa muslimerna att deras ideologier inte är accepterade i ett demokratiskt land som Sverige och detta ska ske genom att upplysa muslimerna om att sådana religiösa yttringar eller vanor som har sin utgångspunkt i islam, inte är accepterade i samhället vilket informanterna exemplifierar med böneutrop, halalslakt, terroristattacker och hedersmord. Sådana skildringar och sammanhang kan relateras till distinkta islamofobiska förklaringar (Gardel 2011) som utmärks av informanternas utsagor, då de västerländska beskrivningarna om islam och dess anhängare anses vara på ett intellektuellt plan en outvecklad religiös folkgrupp. Teorin förklarar hur bland annat nyhetsrapporteringar och media haft en samverkande effekt på den ensidiga kunskapen om muslimer som ett folk som enbart ägnar sig åt stenkastning och terrorism (ibid.).

Genom de kommande citaten tydliggörs hur informanterna vidare beskriver att muslimska normer strider emot väsvärldens normsystem:

” ... muslimer är en del av vårt samhälle och det är en minoritetsgrupp med lika mycket rättigheter och man utgår efter lagen, men det med böneutrop kan för majoriteten förstås onormalt och acceptabelt men som för muslimer kanske anses som en positiv särbehandling ... det är liksom inte rättvist mot majoriteten att särbehandla en viss grupp på bekostnad av alla andra, så många är de inte för att de ska påverka de normer vi redan har här, det är minoriteten så därför ska majoriteten inte lida på grund av minoriteten...”

” ... i och med att det är demokratin som styr Sverige så kan man inte begära att ha andra länders politiska åsikter i det här landet, detta är fruktansvärt och sånt ser man ju här också även om våra lagar främjar demokrati så finns det luckor som ger människor frihet att utöva deras hemländers politiska åsikter här, det där med böneutrop är en sån sak ...”

Informanternas utsagor skapar en hierarkisk organisering som tilldelar muslimerna en underordnad grupptillhörighet med egenskaper som outvecklade och icke normala principer. När islam förknippas med bombattentat kan detta bidra till att muslimerna automatiskt utesluts från samhällsresurserna då detta förutsätter att deras ideologier hämmar det demokratiska samhället. Detta sker genom att utgå från denna tolkning av islam (Gardell 2011), att relatera islam till sådana händelser, där muslimer

beskrivs vara hotfulla och som inte skall ges utrymme. Gardell (2011) lyfter fram hur oron och rädslan för islam och muslimer fått vidmakthållande tendenser genom dogmatiska och vedertagna framställningar och kunskapsströmningar. Den överordnade gruppen enligt denna definition besitter makt att behärska över vilka föreställningar som islam skildras med. Vidare kan sådana resonemang förklaras med Gardells (2011) beskrivning av hur väst skapar skillnader nuförtiden som inte uttrycks vara baserade på rastillhörighet, då ras har kommit att ersättas av termer i liknelse med ”kultur”, ”religion” och ”värde”. Detta kan tydliggöras med följande citat:

”... men det finns ju vissa saker inom islam som vi inte kan leva efter, deras kultur liksom, då faller alla våra principer ... att många slår sina kvinnor och de har hedersmord ...”

”... de flesta religiösa muslimska värderingar stämmer inte överens med våra här i Europa ... det är många principer som kommer därifrån som vi inte kan acceptera om man ska vara helt ärlig ... man ser ju mycket på tidningar och nyheter som händer i de muslimska länderna som vi här upplever som omänskligt nästan ...”

”... jag tror bara att de flesta muslimer vill leva efter deras traditioner och normer även här, och det går ju inte för att det mesta av deras kultur krockar med vår som vi här lever efter ... det där med att kvinnor inte får bestämma är en typiskt grej ...”

Ovan tydliggörs hur användandet av begreppen kultur och religion utgör ett enklare och mindre tyngande sätt att använda än rasbegreppet vid framställningar eller tolkningar av individer med andra normsystem än den egna. Kulturen som i det här sammanhanget kan förknippas med rastillhörighet, beskrivs vara oförenlig med de existerande principer som Sverige har.

Som citaten ovan beskriver förknippas islams med normer och principer som strider emot de mänskliga rättigheterna vilket demokratin vilar på. På det sättet kan den överordnades grupps handlingar och skildringar vad gäller den negativa synen på det muslimska normsystemet framstå som legitima. Vidare förklaras detta av Said då han redogör för hur vissa förekommande attityder, normer och erfarenheter om orienten begränsar verkens frihet. Vidare betyder detta att kunskapsgenererande alster inte enbart baseras på objektivt grundade uppfattningar och skildringar av verkligheten. Said (1993) förklarar härmed att de läror som tillsammans utgjort skapelsen av orientalismen närmast grundar sig i rasistiska, imperialistiska samt etnocentriska erfarenheter av det som kommit att kallas orienten (ibid.).

5.6 Moskéernas geografiska område

Under avsnittet tidigare forskning har Pia Karlsson och Ingvar Svanberg (1997) redogjort för det motstånd som uppstod vad gällde moskébyggandet i Sverige på 1990-talet och som ansågs ha sin utgångspunkt i att om man visar acceptans för en sådan företeelse kan detta ger uttryck för en acceptans för individer som innehar andra värderingar och normer än de som råder i samhället. Detta ansågs av många som något icke önskevärt då bevarandet av de nationella normerna är basen för att kunna främja demokratin i den sekulära staten.

För att kunna besvara studiens frågeställningar och skapa förståelse för motståndet mot böneutrop har vi frågat våra informanter kring deras ståndpunkter vad gäller moskébyggnaden. Deras beskrivningar kan bidra till en förståelse för hur motståndet kring böneutrop har liknande förutsättningar som den som skedde vid moskébyggnaden när denna företeelse tidigare önskades av det muslimska civilsamhället. Liknande förklaringar dök upp under informanternas utsagor vad gäller moskébyggnaden. Detta kan tydliggöras genom de tre kommande citaten som belyser rädslan för de företeelser som härstammar från islam:

” ... moskéer kan man ha, det tycker jag absolut det är ju religionsfrihet men att dessa inte ska finnas överallt, jag vet att många jämför kyrkan med moskén men man kan inte jämföra kyrkan med moskén det är helt olika saker i olika sammanhang. Sverige var kristet från början och därför kan kyrkor finnas i stan för att det är en del av kulturen men moskéer är inte en del av vår kultur och tradition...”

”... jag tycker inte att man ska ha moskéer i Sverige för att religion är något privat som jag tidigare sa, så allt som har med religion att göra är något man inte ska behöva tvinga andra att se eller höra på, det är ju så, om man åker till ett arabiskt land så ser man inte kyrkor överallt, det kanske finns men inte så många som det finns moskéer, och när man kommer till Sverige så ska man respektera att det är ett sekulariserat land med respekt för demokrati och människors åsikter ... om man accepterar sådana religiösa saker då utesluter man andra människor plus också att man visar att man accepterar tvångsgifte och barnäktenskap och kvinnoförtryck, det gör vi inte, vårt land står klart emot allt sånt allt primitivt och omänskligt ... ”

”... personligen tycker jag inte om det men nu ser det ut så, det finns några moskéer då man kan inte göra något åt saken, men det man kan göra är att inte låta de byggas överallt, där det inte finns muslimer behöver de inte finnas, till en viss del kan man sträva efter att bevara de egna kulturen så moskéer ska inte finnas på platser som är turistområde eller som är attraktiva, för att den islam representerar inte Sverige, så är det ju ... det blir så mycket folk och alla kommer att samlas där så de som inte är muslimer skulle inte tycka att det är trevligt direkt med alla människor omkring ... jag tycker att det är bra att det är muslimerna till en viss del själva också som vill ha moskéer i de område de bor i...”

Citaten ovan belyser hur det finns olika utgångspunkter vad gäller förståelsen av moskéers existens och byggnation i det offentliga rummet. Dessa aspekter kan relateras till informanternas olika förståelse gällande religionsfriheten och dess omfattning. Men detta kan även belysa de islamofobiska tankekonstruktionerna som råder mot muslimer samt konstruktionen av hur fara förknippas med öst och islam. Gardell (2011) lyfter fram hur oron och rädslan för islam och muslimer fått vidmakthållande tendenser genom dogmatiska och vedertagna framställningar och kunskapsströmningar.

Detta kan också förklaras genom Saids (1993) beskrivningar om hur orienten illustreras av väst, då öst och islam tilldelats egenskaper och föreställningar som står för förtryck och hotfullhet. På det sättet har den överordnade gruppen även makt över kunskapen som ska tilldelas individer och företeelser som härstammar från öst som påverkas av etnocentriska värderingar. Öst bedöms och framställs av väst med egenskaper som är i motpol till det som önskas råda i de demokratiska västerländska

samhällena.

Det första citatet belyser normernas betydelse vid tolkningen av religionsfriheten då åter återspeglar den en icke acceptans för jämförelsen mellan kyrkan som en religiös byggnad i motpol till moskén som en religiös byggnad. Kyrkan utgör enligt informantens definition en traditionell aspekt snarare än en religiös men samtidigt utmärks en ambivalens vad gäller synen på Sverige som ett sekulariserat land då samtidigt uttrycker informanten för att det endast är kristna traditioner som ska främjas.

Definitioner som härstammar från Saids teori (1993) om östs underordning samt västs tolkningsföreträde över hur islam skildras kan även utmärkas i det andra citatet då informanten åter sammankopplar negativa fenomen med muslimer och islam. Informanten uppger att om man accepterar moskébyggnationer så uppvisar man ett godkännande för andra fenomen som härstammar från islam, som den exemplifierar med tvångsäktenskap och förtryck. Informanten uttrycker en stark negativ föreställning om islam genom hur den framhäver muslimer som är verksamma för avskyvärda gärningar.

Informanten lyfter fram att det finns en risk för en församling av människor om en moské byggs i ett svenskt område vilket beskrivs som störande då det är något som man inte är van vid, något motstridigt till de rådande normerna. Informanterna beskriver att det är mer angeläget att dessa moskéer ska byggas i områden där muslimer bor då icke muslimska områden kan beskrivas vara ”lugna”. De kommande citaten förklarar detta:

”... men man kan inte bygga moskéer överallt, vi som inte är muslimer ska inte behöva leva med deras normer och traditioner, och vi ska inte behöva uppfostra våra barn till dessa heller ... här ska det vara fritt från religioner, så att alla kan leva här, även vi som inte tror på någon religion alls ... om det är någon religion som ska ha företräde att främjas är det kristendomen, då Sverige var kristet förut ...”

Informanten uppger att i Sverige det individer leva utan någon bundenhet till en specifik religion, men att kristendomen har företräde att främjas före islam då den utgör landets dåvarande religion. Denna citatet återkopplar till hur religionsfrihet beskrivs vara en viktig förutsättning för individer som inte tror på någon religion, men att kristendomen bör ha företräde som religion, att främjas före islam. Informanten uttrycker en motvilja till att moskéerna ska byggas överallt då muslimernas traditioner är skiljaktiga från de svenska. En av informanterna beskriver att moskéer är högljudda och det förklaras vara något kulturellt:

”... eftersom det är olika regler vi lever efter kan det vara svårt att kunna komma överens hela tiden om saker och ting ... jag vet att i de platser det finns moskéer så kan man inte leva som vi är vana med, att ta det lugnt, då det är alltid folk i dessa moskéer med familjer och barn, det är kulturellt tror jag ... det är alltid ljud och dessutom det nu med böneutrop blir det ännu mer folk... våra områden är lugna och fräscha det är så vi var vana att ha de, det är nog inte så konstigt att vilja behålla det man är van med ...”

Att moskéer ska byggas i svenska områden med böneutrop kan enligt informanterna anses förnärma det svenska områdets existens samt miljö. Dessa skildringar kan förklaras med islamofobiska

framställningar (Gardell 2011) genom hur västvärlden har en önskan om att bevara den egna kulturen som en sådan med intellektuella egenskaper som här utmärker sig genom uttalanden som förknippar svenska områden med ett lugnt klimat, i motsatsförhållande till muslimer och deras område med högljudighet och trafik. Synen på islam och det som utmärker dess sedvanor kan upplevas av västvärlden som något främmande, hotfullt och outvecklat.

Citaten ovan belyser hur böneutropet dels anses främmande och dels att den inte är tillräckligt anpassad till de aktuella normerna som florerar i samhället. Citatet ovan redogör för att moskéer kan få fortsätta existera men att dessa inte ska närma sig fysiska platser där andra grupper äger tillträde och därmed specifikt utstakade tillgångar.

5.7 Kunskap om slöjan och synen på beslöjade kvinnor

Informanternas definitioner gällande muslimernas förutsättningar att omfattas av rätten till religionsfrihet är beroende av hur de tolkar religionsfriheten då den utgör ramen för deras förståelse för hur religiösa ståndpunkter kan uttryckas eller utbreda sig i det offentliga rummet. Samtidigt har de ovan beskrivna citaten gett uttryck för den islamofobiska diskursen (Gardell, 2011) i informanternas utsagor genom deras tolkningar vad gäller synen på religionsfrihet, då de muslimska religiösa yttringar av informanterna upplevs som företeelser som i hög utsträckning inte omfattas av denna lag.

De företeelser, gärningar och uppföranden som är synliga i det offentliga rummet utgör grunden för sådana gränsdragningar vad gäller gruppernas position samt hierarkiska rangordning, då dessa kan synliggöra skillnaderna mellan grupperna externt. Synpunkter kring i vilken utsträckning de muslimska religiösa yttringarna får synliggöras i det offentliga rummet redogörs i följande citat då resonemang kring hur betraktelsen av slöjan uppfattas utmärks i informanternas beskrivningar, genom sambandet mellan den och förtryck samt ojämställdhet. Informanterna uttrycker sina argument gällande slöjan och dess innebörd:

”... slöja är väl något som man ska ha inom islam, att muslimska kvinnor ska täcka sig och allt det ... sådana saker är privata om man har sånt på sig tycker jag är personligen, även om jag själv inte förstår varför man skulle vilja göra det, men det är upp till dem ...”

”... jag tycker att slöjan hämmar kvinnorna från att leva sitt liv och ta del av deras mänskliga rättigheter ... att man ska behöva täcka sig, det är en begränsning ... men om man vill det så ska man få göra det ...”

”... klart att man oftast tänker när man ser en vacker tjej, varför hon har den på sig, men det är i slutändan hennes liv och val, förhoppningsvis...”

”... jo det är väl okej att man har slöja på sig det är ju något de tycker är rätt, så länge ingen annan drabbas av det så är det okej tycker jag men jag tycker egentligen inte att kvinnor ska få utsättas för sådana saker, inte här i alla fall ... egentligen är vårt samhälle jämställt och kvinnor och män ska få göra samma saker, men nu är det så att man kan ha det så man kan inte göra något åt det, man kan inte gå runt och förklara för dessa kvinnor att det de gör är dåligt för de och att de bor i ett samhälle som kämpar för deras rättigheter och jämställdhet med männen...”

Citaten ovan beskriver hur det sker olika tolkningar vad gäller bärandet av slöjan samt vad den

innebär. Dock kan en oförståelse utmärka av det första citatet där informanten uttrycker att denne inte riktigt begriper anledningen till varför kvinnor bär slöja. Detta belyser att informanten inte riktigt begriper vad den muslimska religionen har för utgångspunkter och uttrycker trots denna oförståelse ett motstånd för muslimska religiösa yttringar i det offentliga rummet, liksom moskébyggandet och det offentliga böneutropet.

Det sista citatet belyser att slöjan ger uttryck för ett fenomen som anses vara hämmande för samhällets strävan efter jämställdhet. Utifrån denna koppling, mellan slöja och förtryck kan de islamofobiska (Gardell 2011) tankekonstruktionerna förklaras vara grunden för informantens tolkningsramar. Då informanten redogör för att det finns möjlighet att bära slöja i Sverige, visar denne på skillnaden mellan vad som får göras och vad som bör göras således blir slöjan en mindre önskevård yttring enligt de sociala normerna då slöjan beskrivs vara ett förtryck för de muslimska kvinnorna och strider mot likvärdigheten mellan män och kvinnor. Detta kan tydliggöras genom Sids (1993) beskrivningar om hur orienten illustreras av väst, då öst och islam tilldelats egenskaper och föreställningar som står för förtryck och ojämställdhet.

Kvinnorna som bär slöja kan av det sista citatet beskrivas vara ett offer då dessa inte riktigt begriper att de inte är tvungna att ”lyda” under männen i ett samhälle som Sverige. Man förknippar slöjan med förtryck och utgår från att dessa kvinnor egentligen har blivit tvungna till att täcka sig. Sådana tolkningar kan härstamma från det som Mattias Gardell (2011) har tydliggjort för vad gäller synen på slöjan som ett muslimsk repressivt yttring. Vidare förklarar han hur slöjan upplevs symbolisera en ”underkuvad roll”. Vidare beskrivs slöjan härstamma från det icke rationella muslimska samhället som västvärlden sedan länge tenderat att styra och begränsa vilket följaktligen bidragit till västvärldens undertryckande mekanismer. Detsamma gäller den nuvarande synen på hur västvärlden upplever slöjan som något förtryckande och strider emot jämställdheten därför upplevs deras uppgift att rädda dessa kvinnor från denna förtryckande företeelse och befria dessa kvinnor. Sådana tankar utmärks i informantens beskrivningar då den uttrycker en indirekt vilja att väcka dessa kvinnor och rädda de från det barbariska fenomenet då denna gärning kan förklara de fängslade. Informanterna redogör för islamofobiska tankar då de uppfattar kvinnor med slöja som ett hot som utmanar normerna, samtidigt som dessa kvinnor förklaras vara ett offer för den outvecklade traditionen inom islam som skall räddas från deras kvinnofängelse.

Informanterna besitter ingen intern kunskap vad gäller slöjans innebörd och funktion, då dessa endast ser slöjan som bestrider det svenska normsystemet som kvinnorna innefattas av. Vidare förklaras detta av de tre kommande citaten:

”... jag förstår inte intentionen med det och varför bara kvinnor ska täcka sig, det är vad upplever som orättvist ...”

”... slöjan för mig är som allt annat inom den religiösa världen, jag har svårt att förstå varför vissa ska begränsa och offra sitt liv för någons skull ... om man vill tro på gud får man väl göra det men varför denna begränsning, man lever ju bara en gång ... ”

” ... jag tror att det handlar om att man ska visa att man är muslim ... och dessa kvinnor vågar inte gå emot gruppens normer tror jag, därför har de den, så som man har det i deras hemländer ... men jag vet inte riktigt vad deras religion säger om den ...”

Denna aspekt bidrar till en kulturkonflikt då brist på kunskap om de andras kulturer och normsystem kan bidra till en förförståelse vad gäller den värderade gruppens handlingar och levnadssätt. Eftersom de västerländska normerna inte strävar efter att kvinnorna skall täcka sig, upplevs muslimska normer som obegripliga, vilket kan förklaras med hjälp av den teoretiska resonemanget kring hur ens normsystem (Goldberg 2005) kan påverka ens tolkning av de andra kulturer som följer andra normer och traditioner. Vidare kan denna utläggning skapa en förståelse för hur rättsliga och sociala normer innehar olika existentiella funktioner (Baier & Svensson 2009). Då de sociala normerna i hög utsträckning påverkar hur normsystemet inverkar på individernas tolkningar och världssyn. Att kvinnor som bär slöja upplevs vara ett hot mot det västerländska normsystemet kan förklaras genom kommande citat. Då vi fördjupade oss i frågor kring hur slöjans utsträckning kan yttra sig i det offentliga rummet dök tankar upp kring den faktiska synen på dess existens:

”... men det är okej att ha slöja tycker jag, jag tycker ju att alla människor är lika värda men jag kan tänka mig att det kanske är svårt eftersom Sverige inte är muslimskt... nej men slöjan kan inte användas på arbetsplatsen som ska representera den svenska befolkningen, det tycker jag inte är okej, till exempel i en ambassad kan väl en kvinna inte ha slöja för att hon representerar inte svenska kvinnor, islam representerar inte svenska kvinnor eller det svenska samhället eller Sverige som land”

”... jag tror inte att beslöjade kvinnor inte kan få jobb överhuvudtaget, men inte alla typer av jobb tror jag, då inom vissa sammanhang kan det tydligt förstås vad de står för, exempelvis om man arbetar med homosexuella individer, tror inte att islam står för sådana saker...”

”... nja, den kanske begränsar deras jobbs möjligheter, jag vet inte men jag har sett många som jobbar inom hemtjänsten och dagis, så jobb finns det ju...”

” ... jag har inget emot det riktigt att dessa kvinnor ska få jobba överallt om det passar arbetsmiljön men det är ju inte så att kvinnor med slöja passar att jobba överallt ... oftast vill de andra saker som det vi i Sverige inte har eller som tror på, jag kommer ihåg när en tjej med mig på jobbet ville gå och be och sånt, det där kan man inte göra tycker jag på arbetsplatsen, man får absolut göra det hemma om man vill så ...”

Att en muslimsk kvinna med slöja ska representera Sverige eller de svenska medborgarna kan utifrån informantens utsaga i det första citatet beskrivas vara stridig mot normerna då det svenska och västerländska normsystemet anses vara motstridig till slöjans funktion. Utöver synen på muslimer som en icke accepterad grupp anses kvinnan med slöjan vara en fara för den icke muslimska kvinnan genom att muslimska beslöjade kvinnor får representera icke beslöjade kvinnor med då detta motsvarar ett yttrande som strider mot svenska normer. Detta kan förklaras genom att bärandet av slöja som kvinna förutsätter en underordning till männen. Svenska kvinnor kan enligt informantens

berättelse förklaras sträva efter jämställdhet mellan könen, vilket informanten inte anser att muslimska kvinnor som bär slöja gör.

Den externa gränsdragningen mellan svenska kvinnor i motpol till kvinnor med sjal bidrar till att dessa får olika rang i den hierarkiska ordningen vilket förutsätter olika tillgångar och möjligheter i den strukturella arenan. Informanten tydliggör en icke acceptans för att en kvinna som bär slöja ska representera den svenska befolkningen vilket redogörs för i Saids (1993) resonemang kring hur islam samt det som förknippas med islam vilket förklaras vara något icke önskevärt och rudimentärt, därför kan en person som yttrar muslimska ståndpunkter inte kvalificeras som representant för den svenska befolkningen då muslimen i detta sammanhang utgör den svenska motpolen.

Sådana aspekter, skildringar och framställningar som väst värderar och förknippar med islam och muslimer kan bidra till att muslimernas förutsättningar vad gäller möjligheterna att ta del av religionsfriheten begränsas. En ojämlikhet skapas genom hur västvärlden förfogar över vilka resurser samt tolkningar som skall tilldelas islam och muslimer, vilket utmärks i det näst sista citaten, då informanten tilldelar dessa kvinnor specifika yrke, inom hemtjänsten och dagis.

Det sista citatet belyser även hur kvinnan med slöjan kan förstås från majoritetssamhället med förutfattade meningar som hon framställs stå för, till följd av det som slöjan symboliserar. Att hon inte kan arbeta med homosexuella individer då hennes religion inte skildras acceptera detta. På det sättet har icke muslimer makt över kunskapen som ska tilldelas individer och företeelser som härstammar från öst och islam med utgångspunkt i en etnocentrisk förförståelse.

Öst bedöms och framställs av väst med egenskaper som är i motpol till det som önskas råda i de demokratiska västerländska samhällena (Said 1993). Grunden till dessa uppfattningar kan beskrivas härstamma från västvärlden och de regioner och människor som omfattas av orienten återges av en diskurs satt i motsatsförhållande till varandra.

Å ena sidan beskrivs väst och dess tillhörande människor som bildade, hänsynstagande och moderna, förståndiga samt att de områden som västerlandet inrymmer speglar korrekt och önskad demokrati. Å andra sidan står öst som representerar förtryck, icke rationella människor samt omoderna och varaktiga traditioner, ideologier samt värderingar (ibid.).

Denna ojämna fördelning upprätthålls genom ett hierarkiskt system med en rangordning av de olika normsystem, som skapas och upprätthålls med utgångspunkt i att den västerländska är överordnad den muslimska. De olika kulturer värderas utifrån deras olika normsystem med utgångspunkt i de sociala normerna som kontrollerar och skildrar vilka handlingar och tankekonstruktioner som anses vara acceptabla i den befintliga strukturen, i ljuset av det västerländska normsystemet som utgångspunkt och rättesnöre. Dessa föreställningar som Gardell (2011) menar, sprids även på den strukturella nivån samtidigt som den florerar på den individuella nivån.

6. SLUSATSER

Studiens syfte har varit att undersöka hur ett motstånd uppstår när en religiös yttring utövas i det

offentliga rummet med utgångspunkt i hur man förstår definitionen av religionsfrihet. Premissen i studien har varit att fördjupa förståelse och kunskap kring islamofobi samt dess influens på individer och hur detta inverkar på de strukturella perspektiven. Som det tidigare konstaterades har Karlsson & Svanberg utfört en studie år 1997 gällande moskébyggnationer och som avslutades med att detta motstånd i stor utsträckning har upphört. Dock syftar vår studie till att belysa hur ett motstånd gällande de muslimska religiösa yttringarna i det offentliga rummet fortfarande är begränsade vilket har sin utgångspunkt i motståndet mot böneutropet i Fittja moské förra året. Denna studie har haft för avsikt att framhäva hur ett motstånd mot muslimska yttringar fortfarande existerar sen 1990-talet men att den har ändrat skepnad. Motståndet uttrycks nu igen genom ett motstånd mot böneutrop, som utlöstes mot Fittja Moské i fjol. Detta innebär följaktligen att Karlsson & Svanbergs uttalande kring att begränsningen vad gäller muslimernas utövande av religionsfrihet inte längre finns, är något som vi genom denna studie kan konstatera som icke riktigt. Liknande värderingar, skildringar och ståndpunkter har dykt upp i denna och i informanternas utsagor och kan relateras till liknande värderingar som rådde på 1990-talet vid diskussioner kring motståndet av moskébyggnationer. Det kommande avsnittet avser att utgöra en sammanfattning vad gäller studiens resultat med avsikt att besvara studiens frågeställningar samt en redogörelse för de viktiga resonemang som lyftes upp av informanterna som har en relevans i förhållande till studiens syfte.

6.1 Tolkningen av religionsfriheten

Religionsfriheten är en lag som regleras i en av Sveriges grundlagar och som även har fått fäste i Europakonventionen. Denna lag ger individerna en rättighet att utöva sin religion samt en frihet att inte behöva tro på en religion om de inte önskar. Dock kan lagens konstruktion och avsaknad av en tydlig definition bidra till att den upprätthåller ett handlingsutrymme för individerna att tolka den med utgångspunkt i dess egna subjektiva förståelse av dess innebörd.

Det som kan utmärkas av våra informanternas utsagor är deras mångtydiga förståelse vad gäller vad religionsfriheten avser då de tolkar dess innebörd med utgångspunkt i att denna lag har uppstått i syfte att individer ska befrias från religioner vilket förklaras vara anledningen till varför man i Sverige inte bör främja en viss religion. Detta argument lyfts upp av informanterna även vad gäller varför de anser att moskébyggnationer skall begränsas. När informanterna har förklarat hur de begriper religionsfriheten har de förklarat att Sverige är ett sekulariserat land därför kan inte alla muslimska religiösa yttringar utövas i det offentliga rummet. Dock har det utmärkts en diskrepans vad gäller informanternas syn på de kristna religiösa yttringarna i jämförelse med de muslimska. Detta kan belysas då informanterna vid flera tillfällen uttrycker att Sverige inte bör främja någon specifik religion, samtidigt som man skildrar att kyrkklockan och julfirandet är sådana aspekter som tillhör de traditionella normerna i samhället. Däremot upplevs de muslimska religiösa yttringar som något tvingande och skrämmande, då de relateras till islam. Dessa aspekter kan tydliggöra ambivalensen vad gäller hur informanterna har förstått religionsfriheten samt hur deras tolkningar har influerats av den

islamofobiska tankesätt. Skildringar av att hur muslimska religiösa yttringar strider emot den sekulära staten, men inte de kristna yttringar som relateras till traditionella aspekter, kan förklara hur synen på externa yttringar och gärningar som härstammar från öst, skildras av väst som något ologiskt och oförenlig med de västerländska normerna som Edward Said (1993) redogjorde för.

Till följd av de olika normsystem som påverkar den muslimska respektive den västerländska skapas en hierarkisk rangordning mellan dessa normsystemet där icke muslimer upplever sig ha företräde vad gäller vilka tolkningar som anses vara mest lämpliga och normala. Ett tolkningsföreträde utmärks i informanternas utsagor då deras förståelse anses enligt deras beskrivelser vara det perspektivet som förklaras vara logiskt och allmängiltigt. Vidare redogör informanterna för att det som strider emot denna tankekonstruktion kan tolkas vara onormalt. Normer och normalitet framställas av informanterna genom deras berättelser vad gäller de värderingar och tankesätt som betraktas vara accepterade i samhället. Som det ovan konstaterades sker även en hierarkisk rangordning vad gäller de sociala normer och de rättsliga normerna i den gemensamma kulturen, då de först nämnda kan betraktas av informanterna som mer betydelsefulla att beakta vid tolkningen av muslimska religiösa yttringar. Eftersom de religiösa yttringarna inte beskrivs vara icke acceptabla inom de rättsliga normerna, men däremot uppges de vara inte önskvärda enligt de sociala normerna. Detta förklaras av Gardell (2011) genom hans redogörelse för hur det sker en kontroll av individernas föreställningar genom att definiera det normala i motpol till det icke normala. Det som beskrivs vara logiskt och förenlig med de västerländska uppfattningarna kan utifrån detta resonemang förklaras vara önskevärt medan det som strider emot dessa normer förklaras vara icke önskevärt.

6.2 Motståndet mot böneutrop

Som det ovan beskrevs i resultat- och analysdelen har informanterna en tydlig uttalad ståndpunkt vad gäller en icke acceptans gällande existensen av böneutropet i Sverige. Företeelsen beskrivs strida mot religionsfriheten och de demokratiska principerna som råder i det sekulariserade staten. Informanterna argumenterar för detta genom att påpeka att ingen individ ska tvingas till något den själv inte önskar med utgångspunkt i att böneutropet utgör ett tvång för omgivningen att lyssna på något de inte tror på. Kyrkklockorna upplevs grunda sig i den västerländska traditionen till skillnad från böneutropet som betraktas härstamma från islam och utgör en grund för existens av de godtrogna värderingarna, som enligt informanterna kränker den sekulära staten. Detta kan klarläggas med utgångspunkt i hur islamofobin betraktas florera individernas ståndpunkter vad gäller synen på de företeelser och gärningar som härstammar från islam. Böneutrop utgör ett betydelsefullt element inom den muslimska religionen, som det ovan konstaterades, men dess framställning kan påverkas av hur den skildras av västvärlden samt vad den förknippas med, vilket sedan begränsar dess inträde till samhällets accepterade normer. Detta sker till följd av att böneutrop beskrivs vara ett fenomen som är förenlig med förtryck och terrorism då dessa härstammar från den främmande muslimska ideologin. Detta innebär följaktligen att betraktelsen av böneutrop som en företeelse med härstamning från en religion

med icke acceptabla värderingar, bidrar till att böneutropet får en negativ framställning, och detsamma gäller andra muslimska religiösa yttringar, som exempelvis slöjan.

Motståndet mot böneutropet i Fittja moské utgör inte den enda skildringen för en icke acceptans för de muslimska religiösa betingelser i det offentliga rummet då det som i tidigare forskning förklarats, att det rådde ett motstånd mot moskébyggnationer på 1990-talet också. Ett sådant motstånd och en betraktelse av muslimerna som en oförenlig grupp med majoritetssamhället ändrar skepnad beroende på vilket företeelse som utmärker sig, men som främst upplevs vara skrämmande av omgivningen.

De aspekterna som kan bidra till att de sociala normerna kan vara överordnade de rättsliga normerna vad gäller böneutropet är att man tvingas att lyssna på något man faktiskt inte tror på, till skillnad från moskébygganden som utgör endast en existens av en byggnad i praktiken, vilket blir svårare att argumentera mot. Men detta återger inte en acceptans för moské existensen i det offentliga rummet, då informanterna kan konstateras vara skeptiska till detta och uttrycker en vilja att moskéer inte ska byggas i attraktiva områden som är betydelsefulla för det nationella folket. Informanterna uppger att dessa moskéer kan byggas där det bor muslimer och uttrycker en glädje vad gäller att muslimerna faktiskt har begripit detta. Denna skildring vad gäller en ovilja att moskéers byggnationer ske i områden som domineras av icke muslimer har förklarats det teoretiska resonemanget om islamofobi (Gardell 2011) som redogör för hur väst genom exempelvis media konstruerar och skildrar synen på islam och muslimer med en negativ normsystem i motsats till den västerländska. Detta bidrar till att samhällsmedlemmar upplever muslimer och det som relateras till islam som något hotfullt och icke önskevärt.

Detta skapar även en ojämn maktfördelning inom de olika normsystemen då den överordnade gruppen förfogar över ett tolkningsföreträde vad gäller vilka normer och företeelse som är förenliga med de svenska värderingarna, och genom att framställa de muslimska ståndpunkter som motstridiga till dessa så utesluts denna grupp olika resurser. Informanternas tolkningsramar kan konstateras influeras av den islamofobiska tankekonstruktionen då deras tolkning av religionsfriheten och de muslimska yttringars förutsättningar relateras till aspekter som skildras som hotfulla och skrämmande, vilket givetvis förklarar varför de strider emot samhällets demokratiska principer. Därför befäst denna ojämlikhet mellan de olika normsystem, mellan muslimer och icke muslimer då de sociala normerna vinner företräde än de rättsliga normerna eftersom dessa relateras till väsentliga stereotypa bilder som islam har framställts med av västvärlden. Detta förklarar varför ett motstånd fortfarande existerar sen 1990-talet men att den har ändrat skepnad.

Som det teoretiska avsnittet om orientalism och islamofobi har beskrivits, sker en negativ framställning av islam genom media, nyhetsrapportering och läroböcker. Eftersom informanterna uppvisade att de inte besitter tillräckligt med kunskap om den muslimska religionen och dess religiösa yttringar, kan detta bidra till att dessa utgår från den kunskapen som florerar i samhällssfärer med utgångspunkt i en otillräcklig bild av det faktiska saken vad gäller de muslimska religiösa yttringar. Det kan konstateras att informanterna besitter otillräckliga kunskaper vad gäller islam och muslimer

samt deras sedvänjor och kultur. Till följd av denna okunskap som har härstammat från bland annat medias framställningar av vad som skall förknippas med islam, skapas en normkrock mellan muslimer samt icke muslimer, som är baserad på icke heltäckande kunskap om muslimer, då endast negativa företeelser förknippas med deras kultur. Det kan beskrivas att man skapar förutfattade meningar om den muslimska gruppen samt deras kultur utan att riktigt granska den kunskapen man besitter, till följd av de stereotypa bilder som florerar i samhället med utgångspunkt i den islamofobiska diskursen. Vidare innebär detta följaktligen att eftersom informanterna inte utgår från det kulturrelativistiska perspektivet som belyser betydelsen av att den omtalade gruppen ska själv bidra med sina egna erfarenheter om sin kultur, kan etnocentriska tolkningar sker då som informanterna redogör för, tolkar man andra kulturer i ljuset av den egna kulturen som överordnad.

7. DISKUSSION

Förståelsen för böneutropets motstånd har i denna uppsats satts i förhållande till moskébyggandets motstånd under senare 1900-tal. Syftet med denna studie har varit att öka förståelsen för motstånd mot muslimska religiösa yttringar i den offentliga miljön. Utifrån Mattias Gardell (2011) kan det offentliga rummet i Sverige fortfarande betraktas som kristet trots statens och politikens religiösa avståndstagande. Denna företeelse bidrar till att ”avvikande” religiösa yttringar tenderar att möta strider och förskjutas till stadens periferi. Detta har förutom inverkan och begränsande möjligheter för muslimers ovillkorliga rätt att fritt utöva och yttra religiösa åsikter även en relevans för forskning om muslimers förutsättningar till integrerande möjligheter.

Dock har vi i denna uppsats valt att utifrån en fallbeskrivning, närmare bestämt böneutropet, valt att fördjupa förståelsen för islamofobins tendenser att påverka nya muslimska yttringar i det offentliga samhället samt hur islamofobin tenderar att vidmakthållas. Vidare innebär detta i en större mening att muslimer har att förhålla sig till tröga förändringsprocesser där varje yttring kommer att möta motreaktioner och protester. Förutom att de muslimskt betingade manifestationerna hämmas genom muslimernas erfarenheter av att inte gå emot de sociala normerna tenderar motståndets faktum även att spegla samhällets normer och värderingar. Då muslimerna har ett specifikt normsystem som inte upplevs överensstämma med det svenska normsystemet, skapas en normkrock som liknar en kulturkrock, vilket inte kan undvikas då de föreställningar som skildras om muslimer, inte är existerande. Till följd av den negativa bilden som media framställer islam med och de olika händelser, blir människor påverkade av dessa illustrationer och skapar en sådan negativ bild av muslimerna som grupp. En sådan kulturkrock kan inte minimeras eller undvikas om man inte utgår från en kulturrelativistisk perspektiv och erbjuder muslimerna att tala om sin normsystem och försöka att skapa en förståelse utifrån deras utsagor, istället för exempelvis media.

Utifrån denna studies upplägg har sedermera sammanfogandet av det specifika fallet böneutropets offentliga yttring och sekularismens inverkan på föreställningar om vad som anses normalt och avvikande med hänsyn till religion och dess omfattning skapats en förståelse för hur strukturella och

individuella aspekter möts och kolliderar. De sociala normerna och dess processer antas utifrån denna studie att inte enbart härstamma från vedertagna historiska sedvanor utan upprätthålls även av statens institutioner och via politiska inrättningar. Detta förklarar således att sociala normer har en betydande roll inte enbart i varje enskild medborgare utan existerar och fortlever även till följd av det strukturella beaktandet av normens relevans för att upprätthålla ordning och struktur genom kontrollerande system över dess invånare. Vidare innebär detta att det på en individnivå kan förklaras ligga nära tillhands och betydelsefullt att anpassa sig till de rådande sociala och strukturella normerna i syfte att erhålla acceptans och för att ingå i den gemenskap som utgörs av majoritetssamhället. Vidare kan de som utgörs av avvikande egenskaper möta hinder både strukturellt och utifrån gruppen som anses tillhöra majoritetsbefolkningen. Detta problem kan således förankras i muslimernas sociala välbefinnande och integrerande förutsättningar. Härmed är det på sin plats att ge uttryck för dessa företeelsers exkluderande inverkan på muslimer både inom sociala inrättningar, myndigheter samt geografiska avgränsningar.

Genom denna studie har vi klargjort för den strukturella islamofobiska diskursens bidragande faktorer samt hur dessa tenderar att påverka den muslimska religiösa yttringens möte av motstånd.

Religionsfriheten tenderar att tolkas utifrån ett sekulariserat sammanhang där religiösa yttringar har sin hemvist inom den enskildes privata arena. Detta beror således på att strukturella sociala processer lutar mot sekulariserande tendenser vilket bidrar till att religiösa yttringar i det offentliga anses avvikande. Med utgångspunkt i att de muslimska religiösa yttringarna fått genomgå motstånd av liknande karaktär trots yttringarnas olika skepnader kan konstateras att islamofobin tenderar att vidmakthållas. Gardell (2011) förklarar att normer och värderingar i ett samhälle kan komma att förändras, reduceras eller undanröjas men att dessa processer tenderar att ske genom tröga förlopp. Med utgångspunkt i att Pia Karlsson och Ingvar Svanberg (1997), som det redogjorts för i studiens avsnitt om tidigare forskning, som påtalar moskébyggandets acceptans i det övriga samhället kan således förstås med utgångspunkt i den tröga process Gardell (2011) lyfter fram vad gäller normer och värderingars förutsättningar för förändringar. Dock klargörs även att det Karlsson och Svanberg (1997) påtalar å ena sidan kan ses som rimlig, i förhållande till motstånd mot moskébyggandet, men å andra sidan blir det utifrån denna studie tydligt att motståndet mot muslimska religiösa yttringar har en beständig karaktär och ges till uttryck ett nytt och främmande muslimskt betingat anförande framförs eller verkställs. Med detta sagt vilar det muslimska motståndet på att det ska visas en icke accepterad framhållning av avvikande yttringar men att motståndet tenderar att hamna i skuggan av fenomenet efter en tid och som väcks till liv då muslimerna återigen gör anspråk på det offentliga rummet.

Som det tidigare konstaterades i inledningen utgör islam den näst största religionen i Sverige och individer som utövar denna tro tillhör vårt samhälle, därför har det varit betydelsefullt i denna studie att förstå deras förutsättningar vad gäller utövandet av deras religion i det offentliga rummet.

Myndigheterna och rättsinstanserna beskrevs i tidigare forskning som sådana institutioner som enligt forskning influeras av islamofobiska tankekonstruktioner, vilket utgör en ytterst viktig aspekt för oss

att belysa. Eftersom ett motstånd mot muslimernas rätt att utöva sin religion råder i samhällen blir gruppen utsatt i jämförelse med majoritetssamhället, vilket bidrar till att muslimer kan hamna i ett utanförskap som bör åtgärdas av statliga institutioner och tjänstemän. I denna veva utgör socialt arbete och socialarbetare en viktig funktion i att hämma detta utanförskap och återupprätta muslimernas tillit och känsla av gemenskap till majoritetssamhället. Detta kan anses vara något som man bör sträva efter då ett sådant motstånd som muslimerna bemöter, kan bidra till att deras känsla av solidaritet minskas vilket förutsätter även ett motstånd från deras riktning. Vidare kan detta utgöra en ondcirkel som reproducerar och befäster motstånd mellan muslimerna och majoritetssamhället. Individernas sociala skyddsnät kan förklaras vara de statliga myndigheter som har i uppgift att stötta och stödja individen med olika kriser oberoende på vilken religion den har, dock har en motstridig definition av detta beskrivits av DO:s undersökning som tydliggör hur socialarbetarna diskriminerar individer med muslimsk bakgrund genom deras bemötande. Om sådana statliga myndigheter, som exempelvis socialtjänsten inte bemöter muslimerna som likvärdiga andra samhällsmedlemmar krymper muslimernas tillit till hela samhället. Brist på tillit till statliga myndigheter bidrar till att muslimernas sociala välbefinnande förhindras och deras sociala tillit reduceras, då den viktigaste kärnan inom välfärdens skyddsnät för de kan betraktas som kränkande.

Referenslista

- Alvesson, M. & Sköldberg, K. (1994), *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*, Studentlitteratur, Lund
- Alvesson, M. & Deetz, S. (2000). *Kritisk samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Aspers, Patrik (2011). *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. 2., [uppdaterade och utökade] uppl. Malmö: Liber
- Baier, M. & Svensson, M. (2009). *Om normer*. (1. uppl.) Malmö: Liber.
- Bangstad, S. (2012). *Sekularismens ansikten*. Lund: Studentlitteratur.
- Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Esaiasson, P. (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. (3., [rev.] uppl.) Stockholm: Norstedts juridik.
- Froman, I. (2006). *Islam, brudar och paljetter*. Ordfront.
- Gardell, M. (2011). *Islamofobi*. (2. uppl.) Stockholm: Leopard
- Goldberg, T. (red.) (2005). *Samhällsproblem*. (6., [rev. och uppdaterade] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Karlsson Pia & Svanberg Ingvar (red), 1997, *Religionsfrihet i Sverige- om möjligheten att leva som troende*, Studentlitteratur, Lund.
- Larsson Göran, 2006, *Muslimerna kommer- tankar om islamofobi*, Makadam förlag.
- Larsson, Sam. (2005). Kvalitativ metod – en introduktion. I Larsson, Sam, Lilja, John & Mannheimer,
- Modée, Johan & Strandberg, Hugo (red.) (2006)
Frihet och gränser: Filosofiska perspektiv på religionsfrihet och tolerans. Stockholm: Symposium.
- Roth, H.I. (2005). *Mångkulturalismens utmaningar*. Lund: Studentlitteratur.

Rothstein, B. (2003). *Sociala fällor och tillitens problem*. Stockholm: SNS Förlag.

Said, E.W. (1993). *Orientalism*. Stockholm: Ordfront.

Scott, J.W. (2010). *Slöjans politik*. Hagersten: Tankekraft

Sixtensson, J. (2009). *Hemma och främmande i staden - kvinnor med slöja berättar*. Malmö University Publications in Urban Studies 4. Malmö Högskola, Institutionen för urbana studier.

Stenberg, Henrik (2011). *Gemenskapens socialpsykologi*. 1. uppl. Malmö: Liber

Svanberg Ingvar & David Westerlund (red), 1999, *Blågul islam? Muslimer i Sverige*, Nora: Nya Doxa.

Motion

2013/14: K331, Författare: R, Jomshof, T, Alfsson, K, Ekeroth, C, Herrstedt, D, Lång, B, Söder.

Förbud mot böneutrop. Hämtad 20 maj, 2014, från Riksdag

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Forslag/Motioner/Forbud-mot-boneutrop_H102K331/?text=true

Elektroniska källor

Borell, G. & Gerdner, A. (2010). *Motstånd och stöd: En studie av svenska muslimska församlingar*.

Hämtad 12 augusti, 2014. Institutionen för socialt arbete, Mittuniversitetet, respektive

Hälsö högskolan, Högskolan i Jönköping. Från <http://www.politiken.se/tidskrifter/sf/sf10/sf1004-03.pdf>

Chaaban, S (2013). *Demonstration mot böneutrop i Fittja*. Hämtad 21 april, 2014, från Metro

<http://www.metro.se/stockholm/demonstration-mot-boneutrop-i-fittja/EVHmef!ezzwueiEd6hqU/>

E, Johansson. *Forskning om diskriminering av muslimer i Sverige: En översikt av forskning publicerad vid universitet och högskolor i Sverige sedan år 2003*. Hämtad 21 maj, 2014, från DO,

<http://www.do.se/Documents/rapporter/Forskning%20om%20diskriminering%20av%20muslimer%20i%20Sverige.pdf>

Författare okänd. *Islam*. Hämtad 5 maj, 2014, från Migrationsinfo

<http://www.migrationsinfo.se/demografi/religionstillhorighet/islam>

PDF-fil. *Europakonventionen*. Hämtad 21 april, 2014, från Mänskliga rättigheter

http://www.manskligarattigheter.se/dm3/file_archive/020521/bb9e3648d3ba4bc99876ca6c6485a221/europa_501104.pdf

Mittuniversitet.(2012). *Swedish muslim congregations - Summary of a research project* .Östersund:

Mittuniversitet. Hämtad 12 augusti, 2014. Från

<http://www.divaportal.org/smash/get/diva2:439109/FULLTEXT01.pdf>

Intervjuguide – Bilaga 1

Religionsfrihet

1. Hur definierar du religionsfriheten?
2. Vad innebär den för dig?
3. Hur tycker du att religionsfriheten gynnar dig?
4. Finns det något i religionsfrihetslagen som du anser behöver förändras?

Religiösa yttringars motstånd

1. Vad kände du när böneutropet blev beviljat i Fittja moské?
2. Varför tror du att detta beviljats?
3. Förklara hur du ser på böneutropets offentliga yttringar i Sverige?
4. Vad anser du att kyrkklockan har för betydelse för det svenska samhället?
5. Hur skiljer sig böneutropet och kyrkklockans yttringar åt?
6. Varför tror du att man vill ha böneutrop?
7. Hur/Vad känner du att slöjan bidrar till för möjligheter och begränsningar till den enskilda muslimska kvinnan?

Vidmakthållandet av islamofobiska tendenser

1. Nu när böneutropet är ett faktum, hur resonerar du kring dess existens?
2. Hur tänker du att man kan göra för att böneutropet inte ska beviljas på andra platser?
3. Hur tänker du vad gäller politik och andra strukturella påverkansfaktorer, har dessa hanterat frågan om böneutrop på ett adekvat vis? Förklara.
4. Hur vill du att Sverige ska se ut med utgångspunkt i dess mångkulturella särdrag?
5. Hur tänker du att man kan lösa konflikter baserade på olika ideologiska uppfattningar?
6. Har platsen för det offentliga böneutropet någon betydelse i din mening? Om ja förklara hur och varför.